

לע"ז ברוך בענדיט וברכה גרוס ע"ה
by Mr. & Mrs. Duvy Gross

WEEKLY PLANNER

פרשת השבוע ואתחנן דף השבוע מועד קטן ט"ו

פרנס השבוע

Dedications available, email R' Zacharia Adler - info@dafaweek.org

ג) לימוד וחזרה (ד' פעמים) וחזרת מסכת תענית	ב) אליבא דהלכתא	א) עם מראי מקומות	פרנס היום Follow any track ← ↓
☐ דף ט"ו עמוד א'	☐ דף ט"ו עמוד א' עם רש"י	☐ דף ט"ו עמוד א' עם רש"י ותוס'	יום ראשון
☐ דף ט"ו עמוד ב'	☐ דף ט"ו עמוד ב' עם רש"י <u>בענין עיטוף הראש של אבל</u> ע' שו"ע (יו"ד שפה' א') #1 לבוש (יו"ד שפ"ו) #2 ש"ך (שפ"ו) #3 ערוך השולחן (שפ"ו) #4 עמק ברכה (עמו' קמא) #5	☐ חזרה דף ט"ו עמוד א' <u>בענין אם איסור תספות לאבל מדא' או מדרבנן</u> ע' נמו"י (מו"ק ז') #1 ריטב"א (מו"ק יד') #2 תה"ר (מו"ק יד') #3 רמב"ם (הל' אבל פ"ה א'-ב') #4	יום שני לע"ז
☐ חזרה א' דף ט"ו עמוד א'	☐ <u>בענין איסור תפילין באבל</u> ע' שו"ע (או"ח לח' ה') #6 עטרת זקנים (או"ח לח') #7 מחצית השקל (או"ח לח') #8 רע"א (או"ח לח') #9	☐ דף ט"ו עמוד ב' עם רש"י ותוס' <u>בהמשך הענין</u> ע' רמב"ן (ויקרא י' ו') #5 ערוך לנר (יבמות מג.) #6 מנחת שלמה (מו"ק יד') #7 כתבי הגרמ"ש (ישורון מו"ק יד') #8	יום שלישי
☐ חזרה א' דף ט"ו עמוד ב'	☐ <u>בהמשך הענין</u> ע' ברכי יוסף (או"ח לח') #10 משנ"ב (או"ח לח' ס"ק טז') #11 פסקי תשובות (או"ח לח') #11a מנחת שלמה (תניינא ב'ג' צט) #12 תשובות והנהגות (ח"א תרפ') #13	☐ חזרה דף ט"ו עמוד ב' <u>בענין אבל אסור בתפילין</u> ע' שיעורי ר' דוד (כתובות ו') #9 חידושי בתרא (כתובות ו') #10 דעת נוטה (עמו' שצה והג"ה 1019) #11	יום רביעי
☐ חזרה ב' דף ט"ו עמוד א'	☐ <u>בענין אבל ושאלת שלום</u> ע' שו"ע (יו"ד שפה' א') #14 ש"ך (יו"ד שפה') #15 רע"ק (יו"ד שפה') #16 ערוה"ש (יו"ד שפה') #17 שו"ת בצל החכמה (ח"ה ע') #18	☐ <u>בענין חיובי קריעה של אבל</u> ע' עמק ברכה (עמו' קמו') #12 מנחת שלמה (מו"ק טו.) #13 הערות הגר"ש"א (מו"ק טו.) #14	יום חמישי
☐ חזרה ב' דף ט"ו עמוד ב'	☐ <u>בהמשך הענין</u> ע' שו"ע (יו"ד שמ' א') #19 פתחי תשובה (יו"ד שמ') #20 ברכי יוסף (יו"ד שמ') #21 ערוה"ש (יו"ד שמ') #22	☐ <u>בענין הבאת קרבנותיו של אבל</u> ע' ריטב"א (טו:) #15 מאירי (מו"ק טו:) #16 רמב"ם (ביאת מקדש ב' יא') #17 תרי"ד (מו"ק טו:) #18 הגר"ח על הש"ס (מו"ק טו:) #19	יום ששי
☐ חזרה ג' דף ט"ו מועד קטן ☐ חזרה דף ט"ו מגילה	☐ חזרה דף ט"ו מועד קטן ☐ חזרה דף ט"ו מגילה	☐ חזרה דף ט"ו מועד קטן ☐ חזרה דף ט"ו מגילה	שבת
☐ חזרה דפים ט' - י"ד מועד קטן ☐ שיעורי עיון על הדף ☐ בחינה על הדף			הוספות

THE LEARNING OF MASECHES MOED KATAN HAS BEEN DEDICATED BY THE TALANSKY FAMILY

דף טו.טו:

דף השבוע

נסדר ע"י אשר יעקב מילמן

יום שני ויום שלישי- אם איסור תספורת לאבל מדאו' או מדרבנן

מראה מקומות: נמו"י (מו"ק ז:), #1, ריטב"א (מו"ק יד:), #2, תה"ר (מו"ק יד:), #3, רמב"ם (הל' אבל פ"ה א' ב'), #4, רמב"ן (ויקרא י' ו') #5, ערוך לנר (יבמות מג.), #6, מנחת שלמה (מו"ק יד:), #7, כתבי הגרמ"ש (ישורון מו"ק יד:), #8.

תוכן הענין: יש מח' ראשונים אם איסור תספורת לאבל הוא מדאו' או מדרבנן ואתת"ל דהוי מדרבנן יש מח' אם השיעור דאו' הוא יום ראשון, כל ימי שבעה, או כל ימי שלשים וע' בזה בהנמו"י, הריטב"א, הרמב"ם, והרמב"ן. וע' בהערוך לנר מה שהגדיר את שיטת הרמב"ם שרק אסור ביום א' אע"ג דמשמעות הפסוקים הוא יותר. וע"ע איך שהגדיר את עצם הדין תספורת בכתבי הגרמ"ש ובזה מיושב שיטת הרמב"ם שאסור גם להמגלח ולא רק להמתלגח.

יום רביעי- בענין אבל אסור בתפילין

מראה מקומות: שיעורי ר' דוד (כתובות ו:), #9, חידושי בתרא (כתובות ו:), #10, דעת נוטה (עמו' שצה והג"ה 1019), #11.

תוכן הענין: ע' בשיעורי ר' דוד שחוקר מהו מהות איסור תפילין אם הוא מדין אבל או מדין תפילין. וע"ע מה שחוקר החידוש"ב אם איסור תפילין הוא מדין ניהוגי אבילות או מדין הגברא עצמו. וע"ע מהגר"ח קניבסקי שליט"א מה החוקר אליבא דחקירת ר' דוד הלכה למעשה.

יום חמישי- בענין חיובי קריעה של אבל

מראה מקומות: עמק ברכה (עמו' קמו"י), #12, מנחת שלמה (מו"ק טו.), #13, הערות הגרי"ש"א (מו"ק טו.), #14.

תוכן הסוגיא: האחרונים מסבירים שיש ב' דיני קריעה באבל א' שיקרע וב' שיהא בגדיו קרועים אכן חולקים אם ה"ה במצורע כזה אם לאו ורק שיהא בגדיו קרועים ע"ש.

יום ששי- בענין הבאת קרבנותיו של אבל

מראה מקומות: ריטב"א (טו:), #15, מאירי (מו"ק טו:), #16, רמב"ם (ביאת מקדש ב' יא'), #17, תרי"ד (מו"ק טו:), #18, הגר"ח על הש"ס (מו"ק טו:), #19.

תוכן הסוגיא: יש מח' ראשונים איזה קרבנות אסור לאבל לשלח ושיטת הרמב"ם שאסור לכל שבעה לכל קרבנות וע' מה שמאריך הגר"ח בדבריו.

1. נמו"י (מו"ק ז):

אבל אסור בתספורת וכו'. אל תפרעו אל תגדלו שער ומדאנטריך ליה למשרא לספר השער מכלל דלאחרינא אסור וא"ת מהכא משמע דאצילות דאורייתא ולעיל אמרי' שהא מדרבנן י"ל ה"נ מצינו למימר דאסמכתא בעלמא היא דאילו פשטא דקרא אדרבה משמע דלכני אהרן הוא דקאמר אס תעשו תמוטו הא לאחריס רשות א"נ מצינו לחלק בין איסור תספורת לאיסור מלאכה איסור מלאכה מדרבנן ואיסור תספורת כל ל' יום דאורייתא דגמרינן פרע פרע מנוזיר וסתם נזירות ל' יום: ומנודה שמת. סיפא דהך צרייתא הוא: בגלו של עבן. דכתיב (יהושע ז) ויקימו עליז גל אצנים גדול אלא צאנן אחת סגי לוכר בעלמא:

2. ריטב"א (מו"ק יד):

תפרעו. ויש שואלין ומנא לן דאסור תספורת ל' יום והלא מבני אהרן למדנו והיה אבלותם יום שמיני למלואי' שהוא שמיני להקמת המשכן והוא שמיני בניסן והם ז' ימים קודם הפסח וקיימא לן דכי האי גוונא הרגל מבטל גזרת ל' ומותר לגלח ערב הרגל וכיון שכן אפילו תרצה ללמוד פרע פרע מנוזיר שהוא ל' יום דכיון דאיסור תספורת נפקא לן מכלל המקרא הוה הא קיימא לן דדבר היוצא מן הכלל אין דנין אותו בג"ש לסתור הדין היוצא מן הכלל וי"ל דאפילו למ"ד איסור תספורת מדאורייתא ה"מ שבעת ימים אבל איסור ל' יום מדרבנן הוא ואסמכתא למילף פרע מנוזיר ולמאן דסבר דכולי תספורת אסורא מדרבנן הוא וקרא דבני אהרן אסמכתא הא לא קשיא ולא מדי:

3. תה"ר (מו"ק יד):

פרע פרע מנוזיר. וי"ל דהתם יחלל דכתיב בכהן גדול לא שייך למילף מתרומה. אבל הכא תפרעו דכתיב בבני אהרן, איהו גופיה ילפינן מנוזיר, לא יגדלו שיער שלשים יום אלא יגלחו בתוך שלשים יום, הא אבליים אחרים אסורים בתגלחת שלשים יום⁹⁵. וא"ת והיכי ילפינן מבני אהרן לאסור אבליים אחרים שלשים יום, הא אבליים אחרים דומיא דבני אהרן לא נאסרו שלשים יום, דבאחד בניסן מתו נדב ואביהו וביטל הרגל שלשים יום. וי"ל דמכל מקום תפרעו דקרא דרשינן ליה בגזירה שוה דהוי שלשים יום, אלא שנתבטל בההיא שעתא מצד אחר⁹⁶. וא"ת ואמאי פשיטא דאל תפרעו איירי בגידול שיער לר' עקיבא דנילף פרע פרע מנוזיר, נילף פרע פרע ממצורע וטמא בכומתא וסודרא⁹⁷, ואבל יהא מותר בגילוח. וי"ל דטפי אית ליה למילף פרע פרע מנוזיר, דפרע דידיה מופנה, דהוה מצי למכתב גדל שער ראשו.

4. רמב"ם (הל' אבל פ"ה א' ב):

פרק חמישי

פ"ה א אלו דברים שהאבל אסור בהם ביום ראשון מה"ת. לטעמיה חזיל שכתב בפ"ה (ה"א) שאצילות יום ראשון מן התורה: ומ"ש אסור לספר ולכבס וכו' הכל אחד עשר דבר מתנאי והולך: * כ"י פ"י הנהיג לטור פ"י שם אות ג' ג' ד'

א אלו דברים שהאבל אסור בהן ביום הראשון מן התורה ובשאר שבעת ימי האבל מדבריהם. [6] אסור לספר, ולכבס, ולרחוץ, ולסוך, ולשמש מטתו, ולנעול את הסנדל, ולעשות מלאכה, ולקרוא בדברי תורה, ולזקוף את המטה, ולפרוע את ראשו, ולשאול שלום. הכל אחד עשר דבר:

ב ומניין שהאבל אסור בתספורת, שהרי הזהיר בני אהרן ראשיכם אל תפרעו, מכלל שכל המתאבל אסור לספר שערו אלא מגדל פרע. וכשם שאסור לגלח שער ראשו כך אסור לגלח שער זקנו וכל שער שיש בו. אחד המגלח ואחד המתגלח. היה מגלח ושמע שמת אביו משלים תגלחת ראשו אחד המגלח ואחד המתגלח. וכן אסור לגלח שפה וליטול צפרניו בכלי, אבל בשניו או שנטל צפורן בצפורן מותר: ג ומניין שהאבל אסור לכבס בגדיו ולרחוץ גופו ולסוך שני התאבלי נא ולבשי נא בגדי אבל ואל תסוכי שמן. ורחיצה בכלל סיכה, שהרחיצה קודמת לסיכה שני ורחצת וסכת. וכשם שהאבל אסור בכבוס בגדים כך אסור ללבוש כלים

לחשונה. וחס טוס נמסין הראב"ד שכתב לא ידעתי ליה שרש ע"כ. אין זו השנה כלל שהרי אמר רב יום ראשון ומשמע כל הסעודות שאוכל ביום ראשון וכן פירשו המוס' והרי יש לו שרש, דאע"ג דיי"מ סעודה הראשונה ל"ק דרבינו ליטול דרב נקט. ונראה

5. רמב"ן (ויקרא י'ו')

ויקרא י' שמיני

רמב"ן

מה

שמיני • שגם הכהנים אסורין לבא בהיכל אלא בשעת עבודה. אינו אלא בביאה ריקנית אבל להוציא משם טומאה או לבדק הבית יכנס. שכן שנינו בתורת כהנים ⁷¹ יכול לא יכנס לעשות ריקנות. תלמוד לומר אך ⁷² כך היא מצותן ⁷³ הכהנים נכנסין שם ⁷⁴ אם אין שם כהנים נכנסין שם ליום. אם אין טהורים נכנסים שם טמאים ⁷⁵. אם אין תמימים נכנסין שם בעלי מומין. ועכשיו היום הזה • אין שם כהנים. שהרי נצטוו שלא יטמאו להם. אבל כיון שהיה אפשר בחכות ובגרידה לא היו רשאים ליכנס שם. ועל דעת רבי אליעזר • מפני שאמר הכתוב ויקרבו סבר שהיה ⁷⁶ בחוץ. ולכן לא אמר ויגרום ⁷⁷ בכתנותם. וטעם בכתנותם. כי היו לובשים בגדי כהונה. והנה צוה משה להוציא אותם אל מחוץ למחנה ושם ישיטום בגדי הכהונה וילבישום תכריכי המתים ויקברו אותם כמנהגם כשאר המתים במדבר. והנה אחר כן שהיו הבגדים הקדושים והיו לשאר הכהנים:

(ו) אל חפרטו. אל תגדלו שער. מכאן שאבל אסור בתספורת. אבל אתם אל תערבבו שמחתו של מקום. ולא תמותו. הא אם תעשו תמותו. לשון רש"י. וזה שאמר מכאן שאבל אסור בתספורת. אסמכתא שילמא היא. ועוד כי לפי זה • לא ידרש הא אם תעשו תמותו. אבל יהיה רשות בבני אהרן שיאמר אינכם חייבין לפרוע ראשיכם ולקרוע בגדיכם כשאר האבלים. ולא תמותו שלא תהיו חייבין מיתה בכך. כי שאר האבלים חייבים אם לא עשו כן. וכך אמרו בגמרא במשקין ⁷⁸. אבל שלא פרע ושל אפרם חייב. שנאמר ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרעו ולא תמותו. הא אחר שלא פרע ושל אפרים חייב. וכל זה כדרך האסמכתא • בתלמוד. ואין פריעה ופרימה באבלות אלא מדברי סופרים. או שיהיה יום ראשון • הלכה למשה מסיני נלמד מן האנינות כפי דעת הגאונים ⁷⁹. אבל עיקר הכתוב הזה אזהרה בבני אהרן. ושמע פירושו. כבר אמרו רבותינו ⁸⁰ שכתן גדול מקריב אונן ואינו זוכה. ואם מת לו מת אסור לפרוע ולפרום עליו ולהטמא לו. שנאמר את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרע ועל כל נפשות מת לא יבא ⁸¹. ובעבור שהוא רשאי להיות מקריב כשהוא אונן אמר בו הכתוב ומן המקדש לא יצא ולא יחלל את מקדש אלהיו. הטעם שזוהר אותו שלא יצא מן המקדש ויגית העבודה כי זה חלול ה' הוא. והנה זו האזהרה שלא יצא מן המקדש בשעת העבודה נהגת בכל הכהנים אבל למד בכתן גדול שמקריב אונן. וכיון שכן הוא אם הניח העבודה ויצא באנינות יתחייב ככל כהן • שמיני עבודה ויוצא לרצונו. והנה

71 אסור פרע נ. יא. 72 אך אל תפרעו לא יבא (להלן כא, כג). 73 שם בתו"כ: מצותו. 74 ליתא. 75 76 ע"פ כ"י ור"ר (וכן בתורת כהנים). ובס"ש: תמימים (1). 76 ע"פ כ"י, ובס"ש: שהיא. 77 ע"פ כ"י, ובס"ש: ויגרום. 78 מועד פטו כ"ר, א. 79 עיין תרושי הרמב"ן שם כ"א ורעה. 80 ויפוטו שם כ"ר, א. ר"ה תא. בהרמב"ן דאסמכתא בעלמא הוא. 80 שם י"ד, ב. 81 להלן כא, י"א.

משה הזהיר כאן לאהרן שלא יפרע ושל אפרים. כי היא מצוה נהגת בו לדורות שהוא הכהן הגדול. אבל בניו שהיו משאר הכהנים לא היו רשאים להקריב ביום הזה. כי היו אונני. ואונן שעבד חלל. והיו חייבים להטמא לאחיהם. וכן היו רשאים או חייבין • לפרוע ולפרום. ומשה הזהיר מכל זה הוראת שעה • ולכן צוה אל מישאל ואלצפן שיטמאו לפניהם הם ולא הכהנים. וצוה להם שלא יפרעו ושל אפרים ושל אפרים ולא יבכו כלל. וזה טעם ואחיהם כל בית ישראל יבכו את השרפה ⁸². ולא אתם. והנה הכל שלא לערבב שמחתו של מקום. החמיר בזה להיות להם חיוב מיתה אם יערבבו השמחה כלל. ויתכן שנצטוו משה בכך • מפני הגבורה ואע"פ שלא נכתב. או שלמד זה ממה שנצטוו ושמרתם את שמרתם ה' ולא תמותו ⁸³. כי משמרת ה' יוסיף גם היום השמיני. והנה גלו ⁸⁴ יודע לפני מי שאמר והיה העולם כי עתידין בני אהרן להיות אונני. ואע"פ כן צוה שלא יניחו המקדש איך לא יטמאו ולא יתאבלו כלל. והנה בני אהרן הכהנים המשוחים אע"פ שהם כהנים הדייטים עשה דינם בימי המלואים כדון משוח מלחמה לדורות ⁸⁵. שהוא אינו פורע ואינו פורס ולא מיטמא לקרובים ככתן גדול. אבל אינו מקריב אונן. וגם הם לא הקריבו באותו היום כמו שדרשו ⁸⁶. והנה היום הקריבו את חטאתם. וכי הם הקריבו שהם הדייטות אני הקרבתו שאני כותן גדול. והנה בכל המקרה ⁸⁷ הזה • לא נתבטל דבר במלואים שכבר קרבו הקרבנות. ולערב כללם הלאו לאכילה. ואפשר • שהיה זה נוהג בכל ימימה באלעזר ואיתמר שיהיה דינם כמשוח מלחמה • בעבור שנמשחו בשמן המשחה. ויהיה זה טעם כי שמן משחה ה' עליכם. וכבר הזכרתי ⁸⁸ הברייתא של תורת כהנים ⁸⁹ שאמרה ⁹⁰ ומפתח אהל מועד לא תצאו. יכול בשעת העבודה ושל אפרים בשעת העבודה. ת"ל ומן ⁹¹ המקדש לא יצא ולא יחלל. אימתי לא יצא ואינו מחלל הוא אומר בשעת העבודה. פן תמותו ⁹². ממשמע לאו אתה שומע תו. כי שמן משחה ה' עליכם. מה ת"ל. שיכול אין לי אלא אהרן ובניו שנמשחו בשמן המשחה שאם יצאו בשעת העבודה חייבין מיתה. מנין לכל הכהנים שבכל הדורות • ת"ל כי שמן משחה ה' עליכם • וכן ראיתי עוד בתוספתא של סנהדרין ⁹³. אמרו לו לרי יהודה אין פן

82 סוטה ו. 83 לעיל ת, לה. 84 עירובין י"ב ב (עוד). 85 תרוי"ת י"ב ב. 86 זבחים י"א א. 87 ע"פ כ"י ור"ר, ובס"ש: המקרא. 88 כסוף פרשת צו ר"ה ופחה. וע"פ בבאורייתא. 89 ריש פרשת שמיני סב. 90 ע"פ כ"י, ובס"ש: שאמרו. 91 להלן כא, י"ב. 92 ע"פ כ"י. שאין כאן ספקה חרשה, אלא סבורה לשלפעה. שכל זה הוא הפסד לשון התורה כהני ובס"ש יש כאן ספק חרשה. 93 ד, א.

ותני העבודה חילל העבודה (טור). רש"יין טעם כי שמן משחה ה' עליכם. להביא הכהנים או חייבין. רש"יין אם הוא אסמכתא כדעת הרמב"ן, או חייבים. כדעת הגאונים שיום ראשון כל ימימה באלעזר ואיתמר משום דכתיב כי שמן

6. ערוך לנר (יבמות מג.)

לאשה חכמה, אכן י"ל כיון דעיקר הדין שצריך להתאבל ביום הראשון הוא דאורייתא כמש"כ הרמב"ם (פ"א מהל' אבל ה"א) א"כ סמכו רבנן אקראי מה שמצינו שדרכו באבל שהוא בכלל מה שצוה התורה להתאבל וכיון שסברא עכ"פ איכא שהזהירה התורה לכ"א לשלח פרע שלא יראו שמפני אבל עשו כן שפיר ילפינן מזה דאבל אסור בתספורת דלא שייך בזה דלא דרשינן טעמא דקרא דלא העיקר הדין ילפינן באבל מכת זה דעיקר הדין ילפינן באבל מואכלתי חטאת היום כמו שאר דיני אבל ודרשה זו דאל תפרע אינו רק על דרך אסמכתא דגם זה בכלל אבל, אכן כל זה ביום ראשון שהוא דאורייתא לדעת הרמב"ם אבל תוך שלשים וכל דיני אבלות הם רק דרבנן אין שייך לילף מפרע פרע שהוא דאורייתא דא"כ הוי דרשינן טעמא דקרא ולכן שפיר כתב הרמב"ם בתספורת תוך ל' הוא דרבנן, ולפ"ז גם על ר' יוסי לא קשה כנ"ל איך אפשר דתספורת מותר תוך ל' הא מקרא ילפינן דע"פ דברינו לא מוכח מקרא מידי:

אכן לפ"ז ק' מג"ל לילף מדהוצרך הכתוב לאסור לבני אהרן שלא לפרע מכלל דשאר אבל צריך לפרע ולמא לכן צריך לאסור משום דשאר כהן הדייט צריך פרע של ל' כדילפינן מקרא דיחזקאל וזה ודאי קודם יחזקאל ה"י הלכה למשה מסיני דעד דאתא יחזקאל מאן אמרה אלא ודאי גמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכי אקרא כדאמרינן בסנהדרין (שם) וא"ל דהיא גופא דייקנין מ"ט אסור לבני אהרן כיון דשאר כהנים צריכים פרע ג"כ אלא ע"כ שלא יהי נראין כאבלים ומזה מוכח דאבל אסור בתספורת דא"כ מטעמא דקרא ילפינן והרי אנן לא פסקינן כר"ש דדריש טעמא דקרא, וצ"ל דהענין כך דהרמב"ם (פ"ה מהל' אבל ה"א) כתב ד"א דברים באבל ביום ראשון הם דאורייתא ובשאר ימים דרבנן והביא הדרשות ל"א דברים שם ע"ש, והנה הרוכ דברים ילפינן מפסוקים של נביאים ע"ש וזה ודאי יקשה איך ילפינן מזה דאורייתא כגון איסור סיכה דילפינן משמן אל תסוכי שצוה יואב

7. מנחת שלמה (מו"ק יד:)

גמ', אבל אסור בתספורת. שיטת הרמב"ם (פ"ה מנזל ה"ה) שאבילות ציוס ראשון הוא מן המורה, ויליף שם (ה"ב) מקרא ד"ראשית אל תפרעו", ואלע"ג דגבי בני אהרן הוא דכתיב ולקמן (י"ט ע"ב) ילפינן מינה דגידול פרע הוא שלשים יום, ואל"כ איך ילפינן מזה איסור תספורת ציוס הראשון, נראה ללא ילפינן משם שאבילות יום ראשון דלוריימא, רק למדים מקראי דגבי אהרן דמניעת ההסמפרות הו"ל בגדר של אבילות.

8. כתבי הגרמ"ש (ישורון מו"ק יד:)

גמ', נמצאת אבילות נוהגת בקטן וכו'. וכ' רבנו הגרע"א ז"ל הקשה, דאיך שייך לומר האי כללא בקטן, ואיך שייך שיהי' הקטן מחויב להזהר בדיני אבילות, וודאי דלא חל על קטן דין אבל כלל, כיון דאינו בר חיובא, ואינו אסור לגלח בימי אבלו, ואי משום כללא, הא באמת גם במועד אין האיסור על הקטן רק על המגלח והקטן אינו אלא היכי תמצא על מעשה הגלוח, אבל ודאי דהמגלח הוא המוזהר ולא הקטן, ובאבילות הא לא שייך איסור על המגלח, כי איזה איסור הוא לגבי' הא אינו אבל.

ונראה פשוט, דבאמת גם בגלוח אין האיסור על המגלח, כי גם בגלוח לא שייך לגבי המגלח איסור, כיון דכל האיסור לגבי' הוא משום מלאכה ומצד מלאכה הא מותר וכמבואר שם, רק בגדולים איכא טעמא אחרינא דשלא יכנס לרגל כשהוא מגולל [ואני מסתפק בגדולים, אם מטעמא דשלא יכנס, לא התירו גם המלאכה, או דהוי איסור מיוחד מטעמא דשלא יכנס, וראיתי בנוב"י ח"א"ח קמא סי' י"ג דנקט כן דהרי גם איסור מלאכה. אכן מל' הרמב"ם משמע דהוי איסור מיוחד מגזירה זו, יעו"ש. וצ"ע.] אלא אם נימא דבקטן אסור, ע"כ צ"ל דמאיזה טעם שיהי' האיסור, מ"מ האיסור הוא חלות דין חפצא, דחל דין בקטן שלא יהי' בו תספורת, והוא דין בהחפצא של הקטן, ולא חל כלל דין איסור גברא על המגלח ופשיטא דלא חל על הקטן, והא דאסור המגלח, הוא ממילא דאין לו לעבור על דין הקטן שיש לו, אבל אין זה איסור מיוחד על המגלח.

9. שיעורי ר' דוד (כתובות ו:)

פוברסקי זצ"ל

מחברות - דוד דוד

סכת שיעורי רבי דוד

אי איסור תפילין באבל, הוי מדיני תפילין או מדיני האבילות

רק פטור, ולא איסור, הרי רכל האיסור הוי רק משום דיני האבילות.
וכן בטור, בהל' תפילין כתב דאבל "פטור" מתפילין, ובהל' אבילות כתב ש"אסור" ע"ש. [א"ח ולפ"י יתכן דגם בחתן ורגל יהיה פטור מתפילין, דרק "איסור" דאבילות ליכא, אבל הפטור דמצד תפילין, שאין דעתו מיושבת, יתכן גם בכה"ג, וצ"ע] (ועי' ס"ק הבא).

מק"ש פטור מתפילין, וכן מצטער ואין דעתו מיושבת עליו פטור מתפילין, שאסור להסיח דעת מתפילין ע"ש.

הרי דבהל' תפילין לא כתב 'איסור' על אבל, ורק בהל' אבילות כתב איסור הנחת תפילין באבל, ומוכח דכל האיסור הוי רק מדיני האבילות, אבל משום דיני תפילין איכא

שמקום התפילין הוי פאר דוהו דין הנחת תפילין על מקום פאר, ואבל צריך להיות עפר על ראשו דהיינו שיהיה האבילות על ראשו ולא פאר, ממילא הוי איסור משום האבילות לעשות ראשו למקום תפילין.
ודוהו כנות רש"י דאבל מעולל בעפר קרנו וראשו ואין זה פאר לתפילין, דמדיני האבילות מחויב שיהיה האבילות על ראשו, וממילא אין לו מקום הנחת תפילין על ראשו, והוי דין בהל' אבילות שאסור לעשות ראשו למקום תפילין.

גמ' אבל חייב בכל המצות האמורות ודה, חוץ מן התפילין שנאמר בהן פאר. [וצ"ל דהכונה ליום ראשון דאבילות, דאילו בשאר ימי אבילות הרי הוא מניח תפילין].
וכתב רש"י ד"ה שנאמר בהן פאר וכו' ואבל מעולל בעפר קרנו וראשו, ואין זה פאר לתפילין, ע"כ.
משמע מדבריו דאין זה הלכה בהלכות אבילות אלא בהל' תפילין, דמדיני התפילין הוא שאסור לאבל ללבוש תפילין כיון שאינו פאר לתפילין.

שפטור, אבל לא שאסור, י"ל דסברי דמיחזקאל ידעין ממילא נמי דאסור, דאם לא היה בו איסור מ"ט יהא פטור, ולכן סברי מסבא דכל דפטרותו תורה ממצוה, ע"כ דאיסורא נמי איכא, ולכן כתבו דרש"י הוצרך לזה כדי שלא נילף שאר מצות מתפילין.
ובש"טמ"ק כתב ג"כ כהנ"ס, דרש"י הוצרך לזה שלא נילף שאר מצות מתפילין.
ועוד כתב, דרש"י כתב זה ליישב מ"ט תפילין ילפינן מיחזקאל אסור - דמדחתיר ליחזקאל מוכח דלכו"ע אסור, ובת"ת אמרינן דכמו דיחזקאל אסור כן נמי לכו"ע אסור ע"ש.

מק"ש פטור מתפילין, וכן מצטער ואין דעתו מיושבת עליו פטור מתפילין, שאסור להסיח דעת מתפילין ע"ש.
הרי דבהל' תפילין לא כתב 'איסור' על אבל, ורק בהל' אבילות כתב איסור הנחת תפילין באבל, ומוכח דכל האיסור הוי רק מדיני האבילות, אבל משום דיני תפילין איכא

ולפ"י נמצא דברגל או חתן שאין נוהג בו דיני אבילות, לא שייך כלל האיסור להניח תפילין, כיון דכל האיסור משום דהוי סתירה לאבילות, וברגל וחתן הא אין נוהג אבילות (ועי' ס"ק הבא).

דברש"י בסוכה (דף כה). וביחזקאל כתב, וז"ל, וכשמתפאר בעצמו מראה שאינו אבל, עכ"ל, דמשמע דהוי מצד הלכות אבילות, דאבל אסור לו להניח תפילין.
ואפשר דבאמת גם כאן כנות רש"י דהוי משום דיני הלכות האבילות, דכיון

בשיטת הרמב"ם דאיסור הוי רק מדיני אבילות

האבילות, ולא מחמת התפילין.
וכן מוכח מהא דבהל' תפילין לא הוזכר כלל איסור על אבל. אלא כתב רס דמי שפטור

מדי' והנה ברמב"ם (פ"ד מהל' אבילות ה"ט) כתב, דאבל אסור להניח תפילין, ומשמע דוהו הוי רס מחמת דיני

ועכ"פ משמעות דבריו כמ"ש, דהוי איסור מדיני האבילות, וכנ"ל, וצ"ע.]

אכן בדעת התוס' נשקשו על רש"י, ולא תירצו כן, דמיחזקאל הוי רק ראייה

במעמא דהוה פטור מק"ש

10. חידושי בתרא (כתובות ו:)

ברגל, ויש לחקור באיסור הנחת תפילין כאכל, תפילין ויבאכך ניהוג אבילות דומיא דאיסור דנעילת הסנדל כאכל, או דילמא הוא מדין הגברא דאכל, ויש להביא ראיה דאינו מדיני ניהוג אבילות דהרי איסור תפילין הוא רק ביום ראשון, ודיני ניהוג אבילות הוא שבעת ימים, חזינן דזה איסור התלוי בגברא דאכל, ועוד ראיה דהרי בתשעה באב יש חיוב הנחת תפילין, ואם הוא מדיני ניהוג אבילות, הרי בתשעה באב נוהג כל דיני אבילות ואמאי אין איסור הנחת תפילין, אלא ע"כ האיסור בתפילין תלוי בגברא, ובתשעה באב יש רק דיני אבילות אבל ליכא גברא דאכל, דהרי ליכא ניהוג אבילות בתשעה באב, ומכל הנ"ל מוכח דאיסור תפילין באכל ותפילין ובאכל.

12. עמק ברכה (עמו' קמו')

מ"ק ד' ט"ו: מצורע מהו בקריעה ת"ש בגדיו יהיו אבילות, וא"כ קשה, מה פשיט מהא דבגדיו יהיו פרומים שיהיו מקורעין. פרומים, הרי מחמת זה אינו חייב אלא להיות מלוכש קשה לי, הרי הבעיא היתה אם חייב בקריעה משעם בבגדים קרועים, אבל אינו חייב כלל לקרוע בגדיו, אבילות, דמצורע נחשב כאכל, כדכתיב: ועל ויכול לכתחילה ללבוש בגד הקרוע מכבר; משא"כ שפם יעטה, ומתרגם: כאבלא, ועל דרך זה הולכות לענין מצות קריעה של אבילות דבעיין, אינו יוצא בזה כל שאר הבעיות שבסוגיא זו אם יש לו כל דיני ידי קריעה עד שיקרע עתה את בגדיו. וצ"ע.

13. מנחת שלמה (מו"ק טו.)

אכל לא שחייב לעשות כן, ועכ"פ צ"ע בתלמודא דין דליף שאכל אסור בתלמוד תורה ושאלת שלום מהאנק דוס, והרי אפשר דקאי על דומיה מאנקה דהיינו מהספד ולווחה.

שם, ועושה לו חנות קמנה בשביל פרנסתו. צ"ע איך עושה חנות קטנה כדי שיכנסו לקנות אצלו, הרי אסור ליכנס לתוך ד' אמותיו של מנודה וכ"ש של מותר, וציומר דכניסה לנתיב אסור אפילו מחוץ לד' אמות 109. ואולי כדי לקנות ממנו התירו חכמים.

שם, ולבשי נא בגדי אבל. ומינה ילפינן דאכל אסור בתכוסת, וצ"ע מנין דאסור בכניסה, דלמא מה דאמר לה בגדי אבל היינו בגדים קרועים ולא בגדים שאינם מוכוסים. ונראה דכיון דהתם קאי אבילות על בן, ובאבילות על בן אין צריך להיות לבוש בקרועים, דהרי אם התלף בגדיו אינו צריך לקרוע, א"כ על כרחך שבגדי אבל היינו בגדים מוכוסים.

קריעה במצורע ואבל

שם, מצורע מהו בקריעה. עיין בטל חיים שכתב שמצורע אינו חייב דוקא לקרוע, אלא סגי בזה שלבוש בגדים קרועים, ועי"ש שהוכיח מהא דלא קמתי הלכות קריעה במצורע, והרי הלכות קריעה מרובים. (וכ"כ מנחת חינוך מנה קע"א אות ב' ושפת אמת כאן). וצ"ע באכל על אב ואם דחייב לקרוע בכל שעה, דנראה דעלם הקריעה סגי בפעם

11. דעת נוטה (עמו' שצה והג"ה 1019)

הגין החמה. 1019. דכיון דאין לו דיני אבילות אלא רק דברים שעושים לכבוד החיים נוהגים בכה"ג כמבואר שם, א"כ אין הוא אבל ושרי ליה להניח תפילין, ובין למש"כ רש"י בכתובות (ו, ב) דאיסור הנחת תפילין כאכל הוא מדיני התפילין דהוי בזיון, ובין למש"כ רש"י בסוכה (כה, א) דהוא מדיני אבילות דכשמניח תפילין מראה בעצמו שאינו אבל, הכא דאין לו דיני אבילות לא שייך לומר כה"ג, ואף למש"כ הלבוש (סי' ל"ח ס"ה) דמחמת צערא דאבילות ודאי דיסיח דעתו מהתפילין, י"ל דהכא אין זה טירדא דמצוה אלא טירדא דרשות דאמרין בכה"ג דה"ל ליישב דעתו, וע"ע בהתם סופר (י"ד סי' שכ"ו) דלכתב דאע"פ דהשר"ע (סי' שמ"ה) נקט כהרמב"ם דאין מתאבלין על מאבד עצמו לדעת, אמנם הרמב"ן בתורת האדם פליג וס"ל דהיכא דאיכא כבוד משפחה נכבדת אשר יהיה להם לבו ולכלימה עולמית שאחד מהם קלקל מעשיו, ואם יתיר להם המורה להתאבל אז יאמרו הבריות קמו רכנן במילתיה ונתברר שלא היה לו דין מאבד עצמו לדעת. אזי יכול המורה להורות לכתחילה להתאבל וכו', דנהי דלענין אבל הלכה כדברי המיקל אבל לענין פגם משפחה אין הלכה כהמיקל בכבוד בני אברהם ויצחק ויעקב וכו', ומ"מ י"ל דאף לדבריו ליכא איסור בהנחת תפילין ביום א' בכה"ג דהא אין זה דין אבילות מחמת המתים אלא מחמת החיים,

אחת, וכלל שבעת הימים צריך ללבוש בגדים קרועים אבל אין חיוב דוקא לקרוע.

תוד"ה וראשו, אבל ראשו יהיה פרוע דמיירי

דף ט'

תוד"ה לא (הא'), ובתום הרב פי' קשיא ליה מאי שנא כמ' באב ויוה"כ אסור לרחוץ אפילו מצבועות וכו'. נראה ליישב דיש לתקן דבאבילות תשוב רחילה רק כשרוחץ כל גופו, לכן שרי פניו ידיו ורגליו צנון, אבל תשעה באב ויום הכפורים האיסור רחילה הוא משום עינוי, ולכן אף מצבוע אסור כיון דאין הוא מעונה.

תוד"ה לא (הב'), פי' לא קאי אנעילת הסנדל אלא ארחיצה וז"ל הכא קמרחי ליה וז"ל הכא קמרחי ליה וכו'. עיין בגליון הש"ס שהקשה דמוכח דקאי אנעילת הסנדל,

דף כ'

רש"י ד"ה זו, ולאן אקראי דלעיל קאי וכו' היינו דלא קאי על כל טמא מת או מזוהר שחייב להביא עשירית האזיפה, והיינו דקאמנ

14. הערות הגריש"א (מו"ק טו.)

מהו בקריעה. והיינו דאבל יש בו ב' דינים א. לקרוע והוא דין במעשה קריעה (ונסתפקו בזה בגמ' היאך בתוכ"ד וכו') והוא צריך להיות מעומד וכו', ב. שכל ז' ימים חייב ללבוש בגדו קרוע, ואם מחליף הבגד שקרע בשעת מיתה והלויה, צריך שוב לקרוע את הבגד, אם הוא שלם, אך במצורע מסתפק המנ"ח (מצוה ק"ז וקע"א) אם יש דין מעשה הקריעה וכו' [ועי' עמק ברכה].

16. מאירי (מו"ק טו.)

אבל שנתחייב בקרבן, שאין שעתו עוברת, כגון חטאות ואשמות, אינו משלחן בימי אבלו להקריבם, ואין צריך לומר שאין מביאם הוא בעצמו, שהרי באבל רבתי (התבאר שיום ראשון ושני אינו נכנס להר הבית אעפ"י שלא נטמא למתו ושלישי נכנס ומקיף דרך שמהל, הי"כך משהא את קרבנותיו עד שיעברו ימי אבלו. ואם היתה שעתן עוברת כגון פסח ושמיני חגיגה, משלחן. ועל זו אמרו) אונן טובל ואוכל פסחו לערב, דמשמע שכבר שלחם בארבעה עשר בעזרה. אבל המנודה שאסור ליכנס לבית המקדש לא הוברר אם משהא קרבנותיו או אם משלהם. ופסקו בה רוב פוסקים שאינו צריך לשהותם אלא משלחם בימי נדויו. וכן המצורע נשאלה כאן והביאוהו לאיסור מדכתו ביחזקאל כהן שנטמא לקרוביו אחרי טהרתו שבעת ימים יספרו לו, ופירשו בה אחר פרישתו מן המת, שאם אחרי טהרתו דוקא מה צריך לספירת שבעה, אלא אחר פרישתו מן המת, ומדקאמ' יספרו לו, ואין לשון ספירה מורגל אלא בטהרת מצורע, רמז למצורע בימי ספירו, כלומר שאם נצטרע הכהן ונטהר מתוך החלט סופר שבעה, ואמר עליו וביום באו אל הקדש יקריב חטאתו, ופירשה ר' יהודה בעשירית האיפה שלו, כלומר, שיום רפואתו הוה ליה התחלת חנוכו וצריך עשירית האיפה לחנוך, ואע"ג דכתי' חטאתו, כך פירושו, יקריב חנוכו ואחר כך חטאתו, או שקורא לה חטאתו על שם שהצרעת באה על ידי חטאת, והיא באה בסבת הצרעת. ור' שמעון אינו סובר שיהא צריך חנוך, אלא שהמקרא בא ללמד שבזמן שאינו ראוי לביאה אינו ראוי להקרבה (א), אלמא שהמצורע משהא קרבנותיו ואינו משלחן, ומכל מקום שאר טמאים חוץ מטמא מת משלחים קרבנותיהם כמו שיתבאר במסכת פסחים (ב).

(1) ז' ב' ד"ה וזו שאמרו.

(2) שמחות פ"ו מ"י. ועיי'ש בנחלת יעקב. (3) פסחים צ"ב ב'. ועיי' זכחים ק"א ב' דלאבי קודם חצות אינו שולח [וכי"פ הרמב"ם פ"ו מה' פסח ה' ט' ועיי' בכ"מ שם] ולרבא, לדעת רש"י, אף לאחר חצות אינו שולח [ולדעת הרמב"ם לא פליגי אביי ורבא בהא, עיי' כ"מ שם]. וגם רבנו פוסק בפסחים צ"ב ב' ד"ה האונן כאביי. וצ"ע שלמי טעם דרבינו כאן משמע אף קודם חצות שולח. ודוחק לומר דרבינו סובר כי זהו הטעם שלאחר חצות מותר משום דהוי מצוה עוברת, וקודם חצות אינה עוברת משום שנדחה לפסח שני, דלמה לא ידחה גם בלאחר חצות לפסח שני ולא תהא מצוה עוברת. ועוד דרבינו כתב שם צ"ח א' ד"ה המשנה כטעמו של רש"י בזבחים שם, שמותר אחר חצות משום דקדמה חובת שחיטת פסח לאנינותו ותו לא דחיא לה אנינות מלשלח קרבנו. ואולי חזר בו רבינו ופוסק כאן כרב חסדא או כרב ששת שם עיי"ש. ומשי"כ שם צ"ט ב' בתוס' ד"ה אמר רב חסדא, שגם להני אמוראי הוא רק בפסח שעקרו אינו בא אלא לאכילה הלכך לא חיישינן ביה לאנינות בזמן הקרבה, רבינו לא ס"ל כן, שהרי כתבו כן מכת קושיא שהקשו שם, ולפי דברי רבינו מתרצא שפיר דרב חסדא ורב ששת ס"ל דבכל ששעתן עוברת משלח. [או שמא סובר רבינו דכיון שחלה חובת הפסח עליו כבר חשיבא מצוה עוברת, מפני שכל שחלה עליו חובתו אין לו דין של פסח שני אלא אחר שאנו יכולים לדחותו מחובת פסח ראשון שעליו, ולפי"ז טעמו וטעם רש"י אחד הוא].

(4) אבל הרמב"ם פ"ב מה' ביאת מקדש ה' י"א פסק דספק הוא וכו' לפיכך אם הקריבו עליו נרצה, ועיי'ש בכ"מ. (5) עיי' בתוס' ד"ה ואחרי טהרתו וכו' שכ"כ. (6) עיי' בדברי רבינו פסחים צ' א' ד"ה המשנה הרביעית שהביא כן גם בשם הרמב"ם, והביא שם גדולי המפרשים סוברים דאף טמא מת כל שטבל שוחטין עליו. ועיי' בתוס' כאן ד"ה ואחרי טהרתו.

15. ריטב"א (טו.)

אבל אינו משלח קרבנותיו. שמעתי מרבתי דהיינו קרבנות שאין מחוסר כפרה מהן 194 כגון שלמים, אבל חטאות וקרבנות הבאי' על חטא משלח שלא יהא עומד בחטאו ומחוסר כפרה 195. ומאי דמיית' ראייה מדכתי' 196 וביום בואו אל הקודש וגו' ההוא נמי במנחת חבית' 197 של כהן גדול מיירי 198. ואחרי טהרתו. וליכא למימ' טהרתו ממש דהיינו אחר הזייה דהא תו ליכא ז' ימים, אלא ודאי ר"ל שהוא שאינו 199 מונה שלישי ושביעי דהזייה אלא לאחר שפירש מן הטומאה, דלא תימ' שהוא בנדה 200 שהיא שופעת דם ועולה למנינה 201, וטהרתו מלשון טהר יומא כדאמרי אינשי 202, וזה מה שפי' לנו יחזקאל הגביא.

17. רמב"ם (ביאת מקדש ב' יא')

ואפילו מדבריהם. לפיכך טובל ואוכל בקדשים לערב : אבל יום המיתה כשם שאסור לאכול בו קדשים מן התורה כך אסור לאכול בלילו מדבריהם. חוץ מן הפסח בלבד שהוא אוכל לערב כמו שיתבאר במקומו : י"א האבל אינו משלח קרבנותיו כל שבעה. אפילו יין או עצים או לבונה. וכן המצורע אינו משלח קרבנותיו. כל זמן שאינו ראוי לביאה אל המחנה אינו ראוי להקרבה. אבל המנודה יש בו ספק אם משלח או אינו משלח לפיכך אם הקריבו עליו נרצה : י"ב טמא שרץ וכיוצא בו והערל משלחין את קרבנותיהם ומקריבין עליהן. חוץ מפסח שאין שוחטין אותו על טמא שרץ ואין שוחטין על הערל פסח כמו שיתבאר. אבל טמא מת אין מקריבין עליו קרבן כלל עד שיטהר :

פרק שלישי

א מצות עשה לשלח כל הטמאים מן המקדש שני וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש ב זה המחנה האמור כאן הוא מחנה שכינה שהוא מפתח עזרת ישראל ולפנים : שומע אני שהמצורע והזב וטמא מת שלשתן במקום אחד. ת"ל במצורע ב"ד ישב מחוץ למחנה מושבו, זה מחנה ישראל שהוא מפתח ירושלם ולפנים. מה מצורע שטומאתו חמורה חמור שלוחו משלוח

18. תרי"ד (מו"ק טו):

[טו, ב] אבל אינו משלח קרבנותיו דתניא ר' שמעון אומר שלמים, בזמן שהוא שלם מביא 18 שלמים בזמן שהוא אונן אינו מביא שלמים. פי' לאו כל שבעת ימי אבלותו אסור להקריב קרבן, אלא דווקא כשהוא אונן, דהיינו יום המיתה, אבל לא שאר הימים. דמדאורייתא לא הוי אונן אלא ביום המיתה דכתיב¹⁹ ואחריתה כיום מר. ובזבחים בפרק טבול יום²⁰ אמרי' דיום קבורה הוי אונן מדרבנן ואינו מביא קרבן. כגון אם מת לו מת ביום ראשון ולא נקבר אלא ביום שני, יום קבורה הוי אונן מדרבנן ואינו מביא קרבן. ודוקא ביום קבורה אחמור רבנן ועבודה כיום מיתה, משום דאז חייל עליה אבילות כשייסתם הגולל, אבל שאר ימי אבלו מביא ואפילו איסורא דרבנן לית ביה²¹.

19. הגר"ח על הש"ס (מו"ק טו):

מו"ק דף טו ע"ב. הרמב"ם (בפ"ב מהל' ביאת מקדש הי"א) פסק האבל אינו משלח קרבנותיו כל שבעה, אפילו יין או עצים או לבונה, והנה הא דכתב אפילו עצים לכאורה אתיא כרבי (מנחות דף כ' ע"ב) דס"ל עצים קרבן הוא, אך הרמב"ם פסק (בפס"ז מהל' מעה"ק הלי"ג) דעצים לאו קרבן הוא, (ועי' רש"י בזבחים דף צ"ט ע"ב ד"ה והעצים) שפירש דהטעם משום קרבן הבא עמהם). והנה הרמב"ם פסק (בפ"ו מהל' ערכין הי"ב) דאם אחרים נדבו תמכר למי שרוצה להביא נדבה אף שאינו מחוייב. ולכאורה צ"ע איך ישתנה המתכפר בזה שימכור לו הגזבר, ובאמת הקצוה"ח (סי' ת"ו ס"א) תמה בזה. ואמר ע"ז הגר"ח, דבכל קרבן תרתי איתנייהו ביה א' המתכפר והמתרצה ב' דין דמביא קרבן, וא"כ כאן זה שיפדה אף דמתכפר ומתרצה לא יהיה, אבל מביא קרבן יהיה (וכן בקדשים קלים אם נמכרים), וזהו דינא דעצים אף דקרבן לא הוי היינו דאין כאן לא מתרצה ולא מתכפר, אבל מביא קרבן הוי אף בעצים. וכהאי גוונא אסור גם באבל משום שאינו שלם, וזהו שכתב הרמב"ם דאפילו עצים ונסכים אינו משלח, ומה דנקט הרמב"ם "אפילו", אפשר דנסכים ג"כ לא הוי קרבן, ובאמת נסתפק בזה אחי הגרי"ז אי בעינן בהו לשם בעלים, אך מלבונה קשה, דהא לבונה בודאי קרבן בעלים מיקרי ומאי אפילו, וצ"ע.

עניני הלכה- דף טו-טו:

דף השבוע

נסדר ע"י אשר יעקב מילמן

יום שני- בענין עיטוף הראש של אבל

מראה מקומות: שו"ע (יו"ד שפ"א) #1, לבוש (יו"ד שפ"א) #2, ש"ך (שפ"א) #3, ערוך השולחן (שפ"א) #4, עמק ברכה (עמו' קמא) #5.

יום שלישי ויום רביעי- בענין איסור תפילין באבל

מראה מקומות: שו"ע (או"ח לח' ה') #6, עטרת זקנים (או"ח לח') #7, מחצית השקל (או"ח לח') #8, רע"א (או"ח לח') #9, ברכי יוסף (או"ח לח') #10, משנ"ב (או"ח לח' ס"ק טז') #11, פסקי תשובות (או"ח לח') #11a, מנחת שלמה (תניינא ב'ג' צט) #12, תשובות והנהגות (ח"א תרפ') #13.

יום חמישי- בענין אבל ושאלת שלום

מראה מקומות: שו"ע (יו"ד שפה' א') #14, ש"ך (יו"ד שפה') #15, רע"ק (יו"ד שפה') #16, ערוה"ש (יו"ד שפה') #17, שו"ת בצל החכמה (ח"ה ע') #18.

יום ששי- בענין חיוב קריעה של אבל

מראה מקומות: שו"ע (יו"ד שמ' א') #19, פתחי תשובה (יו"ד שמ') #20, ברכי יוסף (יו"ד שמ') #21, ערוה"ש (יו"ד שמ') #22.

ענין א' בעניני עיטוף הראש של אבל

יורה דעה שפה - שפה הלכות אבלות

ש"ר (שפו')
 (א) ואמר למה עשה כן? כבוד מלכותך הוא וכו'...
 (ב) ש"ר (שפו')

שפו' (א) ר"א שאין נהגין במדינות אלו כו'. כבוד מלכותך הוא וכו'...
 (ב) ש"ר (שפו')

שפו' (א) וישעת שיהא כו'. כבוד מלכותך הוא וכו'...
 (ב) ש"ר (שפו')

ש"ר (שפו' א')
 (א) אבל חייב בעשיית הראש (א) = דהיינו שיכסה ראשו (ב) בשלית או במודר ויהווה קצתו על פיו ועל ראש החוטם (ג) והגוי ימליץ שצריך עשיפה בכל היום אבל בשבוע מנחמים אצלו מנחה ראשו רשעו וכו'...

שפו' דין כפיית המטה. (א) כפיית המטה (א) = ובשעת שינה ואכילה יושב על מטה כפורה (ב) אבל כל היום אינו יושב אפילו על מטה כפורה אלא על גבי (א) קרקע וכן המנחמים אינן רשאים לישב אלא ע"ג קרקע:

שפה (א) אומר למה תפילין כו'...
 (ב) ש"ר (שפו')

ש"ר (שפו')
 (א) אומר להניח תפילין (ב) ביום (ג) ראשון א' ואחר שהניח (ד) החמה ביום ב' מותר להניחם: ב' (ז) מבני ליה לאכל ליתובי דעתיה לכווני לביה לתפילין שלא יסוּח דעתו טוּח (ז) אבל בשעת הספד ובכי לא מנח להו':

ביאור הגר"א
 (א) ויקראו קום כו'. עי' ראיהו רמ"א ביה וספיה (ע"א):
 (ב) ש"ר (שפו') דהיינו נשכחה כו' ויהיה כו' וכו'...
 (ג) ש"ר (שפו') דהיינו נשכחה כו' ויהיה כו' וכו'...
 (ד) ש"ר (שפו') דהיינו נשכחה כו' ויהיה כו' וכו'...
 (ה) ש"ר (שפו') דהיינו נשכחה כו' ויהיה כו' וכו'...
 (ו) ש"ר (שפו') דהיינו נשכחה כו' ויהיה כו' וכו'...
 (ז) ש"ר (שפו') דהיינו נשכחה כו' ויהיה כו' וכו'...
 (ח) ש"ר (שפו') דהיינו נשכחה כו' ויהיה כו' וכו'...
 (ט) ש"ר (שפו') דהיינו נשכחה כו' ויהיה כו' וכו'...
 (י) ש"ר (שפו') דהיינו נשכחה כו' ויהיה כו' וכו'...

2. לבוש (יו"ד שפ"ו)

בו האבל היינו שוכסו ראשו במלית או בסודר, ויחיד קצתו על פיו ועל ראש החוטם, והני מילי שצריך עטיפה בכל היום, אבל כשמנחמין באין אצלו מגלה ראשו לכבודם. ובמדינות אלו אין נהגין בעטיפה זו מפני שמביא לדי שחוק גדול מן הגוים ועבדים ושפחות שכינינו, ואין להחזיר ולשנות כמה שלא נהגו אבותינו.

אבל חייב בעטיפת הראש, מדאמר ליה רחמנא ליחזקאל נביא, לא תעטפה על שפם, מכלל דכולי עלמא מחייבי. ומדכתוב הכא לא תעטפה על שפם, ורתם כתיב [אסתר ו, יב] אבל וחפזי ראש, שמע מינה שהעטיפה צריכה שתהיה על השפם ועל הראש. לפיכך אמרו ז"ל [מריק כד ע"א] איזה הוא עטיפה שחייב

4. ערוך השולחן (שפ"ו)

מנחמין אצלו מגלה ראשו מעטיפה זו לכבודם. ובמדינתנו לא נהגו בעטיפה זו שיביא לידי שחוק וזה אינו אלא לפי הילוכם במדינתם בסודר סביב הראש, ועכשיו אצלינו העטיפה למשוך הכובע למטה לפני העינים, ונכון לאבל לבלי להסיר הכובע מראשו כל שבעה ולישב באופן זה אם אפשר לו:

נ א האב"ל חייב בעטיפת הראש, וגם זה ילפינן מיחזקאל מדאמר ליה רחמנא (יחזקאל כד י"ז) לא תעטה על שפם מכלל דכו"ע מחייבי (טו), והיינו שיכסה ראשו בטלית או בסודר ויחזיר קצתו על פיו ועל ראש החוטם וזה מקרי עטיפת ישמעאלים, וה"מ שצריך עטיפה כל היום כשהוא לבדו אבל כשבאין

5. עמק ברכה (עמו' קמא)

הרמב"ם, דעטיפת הראש אינה מצות עשה אלא הוא איסור, שאסור לגלות ראשו [עיין לעיל בדברינו], א"כ ודאי דאסור בזה. ובישעת התפלה, שאינו מלובש בכובע גדול אלא בקטן, כנהוג, חייב אז להתעטף בטלית של מצוה על ראשו. ומהתימה על הפוסקים שלא העירו בזה. ואף שהב"ח והש"ך כתבו דיש לנהוג קצת העטיפה כמו שנהגין למשוך הכובע לפני העינים, משמע מדבריהם שאין זה אלא לרווחא דמילתא, אבל אין זה חיוב גמור. וכן כתב החכ"א בכלל קס"ט שאין נהגין כן אלא בקצת מקומות. וביותר תמה אני על הדה"ח בהל' אבל שהשמיט לגמרי הדין של עטיפת הראש.

תמה אני, פה בארץ הקודש, בעיר שכולה ישראל, למה אין נהגין בעטיפת ישמעאל, דהא אין שייך כאן הטעם הנ"ל לפטור מפני חילול ה' בין הנכרים, בפרט פה בארץ שהעריבים עדיין נהגין בעטיפה זו, וא"כ אפי' בעיר שרובה נכרים ג"כ אין לפטור מעטיפת ישמעאל.

מה שאין נהגין עתה לעשות עטיפת הראש, כתבו התוס' במ"ק ד' כ"א, מפני שמביא לידי שחוק גדול עטיפת ישמעאלים שאנו בין הנכרים ויש בינינו עבדים ושפחות. וכן כתבו, הגהות מיימוני". וכן פסק הרמ"א בשו"ע סי' שפ"ו.

ונראה, דכל זה דוקא לענין עטיפת ישמעאל הוא דנפטרו, מפני חילול ה' בין הנכרים. אבל מ"מ חייבין עתה בכיסוי הראש בלי עטיפת ישמעאל. דהא פסקו התוס' במ"ק ד' כ"ד כרב, דלא בעינן עטיפת ישמעאל, וגם הריטב"א כתב דרק למצוה היא אבל אינה מעכבת, וכתב דלפיכך פסקו הגאונים כרב דפריעת הראש בשבת רשות אף שכתבו דבעינן עטיפת ישמעאל. וכן משמע דעת הרמב"ם.

ולפ"ז אסור לילך בכובע קטן (יארמולקה) לבד, בלי כיסוי הראש בכובע גדול, דזה לא מקרי עטיפה. דהרי כל מה שיכולין לכסות הראש יותר עד כדי עטיפת ישמעאל חייבין לכסות. בפרט לדעת

7. עטרת זקנים (או"ח לח')

דאס זיך ביה ש"ן, אכל דל"ת חיי"ד שבראשית לא חשיבי אריות, כמו שכתבו מוס' שנת דף ק"א ע"א (ד"ה דלמא), ועוד דשל ד' יטל לנסות: (ב"ק ג) מוזין וכו' אין זריוות (לפסד וכו'). כ"ל: דלא נעולס ספיד. שהקשה אם כן למה לן לטעם דהי מלות עשה שהזמן גרמא, דהא אפילו אנשים שאינם יכולים להזכיר אסור להניח: (ב"ק ד) [נגלא הסבורים וכו'] עיי"ש נב"י מה שפירץ. שהקשה דמנא ליה להמקשן להוסיף דקבירא ליה בעל קרי אסור וכו' דלמא הטעם משום הרהור, ומירץ דקבירא ליה דבשעת קריאת שמע אפסר להם להזכיר שלא יהיה רע וכן קבירא ליה לא הג"א ויהו דהמקשן הו סתקא דמיה דבשעת טומאה יזנה שכבר מסתמא רח"ל ועל זה קשה ליה למג"א ויהו דהמקשן הו סתקא דמיה דבשעת קריאת שמע ודאי אפסר להם להזכיר מהרהור, אבל התרנן דמשני דחיישין להרגל דבר על כרחי קבירא ליה דגם בשעת קריאת שמע יש לחוש להרהור דאי אפסר להרגל דבר בלי הרהור לפניו, אם כן הוה ליה למימר בקיורא דהטעם משום הרהור: (ב"ק ה) חייב שמשמע דחייב מיד, אבל ב"ד קימן שפ"ח אלו מגלחין (מועד קטן כ"א ע"א) פסקין כרבי יהושע דלמר אבל שני ימים הראשונים אסור להניח תפילין ומשני ושני בכלל מותר, ופסק רבא דלס הנח בעי אפילו בלא פנים חדשות אינו מוחץ, וקבירא ליה להרי"ף (שם י"ג ע"א) דהא דלמירנן דשני בכלל מותר אף על גב דלמר תחלה דלסור שני ימים היינו משום דבשני דמירנן מקלמא הוה ככילו, ויש אומרים כיון דלילה לאו זמן תפילין אין הלילה עולה ויזרין מקלמא מן יום שני דהיינו אחר הנין החמה, ויש אומרים דמכל מקום הלילה עולה, וכבר הרב ב"י ח"ל דלף על גב דלילה לאו זמן תפילין הוה מטעם שמה יישן בהם אבל ממחר נמי מטעם אבולת עכ"ל ולכן לא מתערב ביום שני כלל אפילו קודם הנין החמה: ומשמע דמניה לפסחלו וכו'. והוה עינן כפני עזמא ואין לו המשך למה שכתב לפני זה, ור"ל לומר דמשמע דמניה לפסחלו אפילו יש אלו פנים חדשות בשעת הנחתן: (ב"ק ו) פנים וכו' לענין סוכה. דאלכ חייב בסוכה אף על גב דמזעזער פטור מן הסוכה והיינו מטעם הג"ל, וכלקמן סימן תרמ"ט סעיף ה' ועיי"ש: (ב"ק ז) חתן וכו' והאידנא שחייבים וכו'. אף דבזמן הש"ס היו פטורים משום דבעי טוניה והם אין יכולים לכוין מה שאין כן בזמן הזה דבגל פסע בעוונתינו הרבים אין אנו מכוונים מחייב לקרות גם חתן והוה הדין תפלה: פ"א דפני רבי שילא וכו'. דבסוכה דף כ"ה ע"ב תניא חתן ושוכניו וכל בני החופה פטורין מן התפלה ומן התפילין (פירש רש"י מתפלה. דבעי טוניה: ומן הספילין. דשביח שכרות וקלות ראש:) וחייבים בקריאת שמע ח"ל הרא"ש הוה תנאי אית להו העוסק במצוה פטור מן המצוה, (דלא כרש"י הג"ל) אלא דת"ק מחייב להו בקריאת שמע משום דעיקר טוניה בפסוק ראשון, ובקל יוכל לכוין ולישב דעמו בפסוק אחד, ורבי שילא סבר דחתן אי אפסר לו לכוין דעמו כלל ורבי שילא לא קאמר דשוכניו בני חופה חייבים אלא אכל תפלה ומתפילין מדהוה דפטורים וכן משום דעסקין במצוה יענהו דלס כן אפילו מקריאת שמע נמי נפטרו, אלא ודאי לא מקרי עוסקים במצוה, והוה דפטורי מתפלה, לפי שמתוך שמחתן אי אפסר להם לכוין להתפלל משום דשכיח בחופה שמהו וקלות ראש עכ"ל. ופירש הג"ח (סעיף ג') ד"ה וזכ"ל) דבריו דמה שכתב ולא משום דעסקין וכו' דלס כן אפילו מקריאת שמע וכו' דלף על גב דכתב לעיל כיון דעיקר טוניה פסוק ראשון בקל יוכל לכוין, מכל מקום חייב לרבי שילא דפטור לחתן מקריאת שמע, אם כן אי אמת דעסקין במצוה מקרי, גם הס' יפטר, דבשעה שהו קוראים קריאת שמע והחתן אינו קורא, נצוהו שעה אין יכולין לשמח עם החתן, אלא ודאי דמהאי טעמא לא מקרי עוסקין במצוה עד כאן תוכן דבריו, והעסקמי כל הג"ל כי בזה יזנו כל דברי מג"א שנס"ק זה: כיון שפטור. ר"ל לומר מהאי טעמא לא הוה עשות שקר, דהא בשעה זו לא חל עליו המצוה, וכן בשנת ויום טוב וילנה שקורין קריאת שמע בלי תפילין כיון דפטור בלחון ומינס לא הוה עשות שקר: ודוחק לומר

דאס זיך ביה ש"ן, אכל דל"ת חיי"ד שבראשית לא חשיבי אריות, כמו שכתבו מוס' שנת דף ק"א ע"א (ד"ה דלמא), ועוד דשל ד' יטל לנסות: (ב"ק ג) מוזין וכו' אין זריוות (לפסד וכו'). כ"ל: דלא נעולס ספיד. שהקשה אם כן למה לן לטעם דהי מלות עשה שהזמן גרמא, דהא אפילו אנשים שאינם יכולים להזכיר אסור להניח: (ב"ק ד) [נגלא הסבורים וכו'] עיי"ש נב"י מה שפירץ. שהקשה דמנא ליה להמקשן להוסיף דקבירא ליה בעל קרי אסור וכו' דלמא הטעם משום הרהור, ומירץ דקבירא ליה דבשעת קריאת שמע אפסר להם להזכיר שלא יהיה רע וכן קבירא ליה לא הג"א ויהו דהמקשן הו סתקא דמיה דבשעת טומאה יזנה שכבר מסתמא רח"ל ועל זה קשה ליה למג"א ויהו דהמקשן הו סתקא דמיה דבשעת קריאת שמע ודאי אפסר להם להזכיר מהרהור, אבל התרנן דמשני דחיישין להרגל דבר על כרחי קבירא ליה דגם בשעת קריאת שמע יש לחוש להרהור דאי אפסר להרגל דבר בלי הרהור לפניו, אם כן הוה ליה למימר בקיורא דהטעם משום הרהור: (ב"ק ה) חייב שמשמע דחייב מיד, אבל ב"ד קימן שפ"ח אלו מגלחין (מועד קטן כ"א ע"א) פסקין כרבי יהושע דלמר אבל שני ימים הראשונים אסור להניח תפילין ומשני ושני בכלל מותר, ופסק רבא דלס הנח בעי אפילו בלא פנים חדשות אינו מוחץ, וקבירא ליה להרי"ף (שם י"ג ע"א) דהא דלמירנן דשני בכלל מותר אף על גב דלמר תחלה דלסור שני ימים היינו משום דבשני דמירנן מקלמא הוה ככילו, ויש אומרים כיון דלילה לאו זמן תפילין אין הלילה עולה ויזרין מקלמא מן יום שני דהיינו אחר הנין החמה, ויש אומרים דמכל מקום הלילה עולה, וכבר הרב ב"י ח"ל דלף על גב דלילה לאו זמן תפילין הוה מטעם שמה יישן בהם אבל ממחר נמי מטעם אבולת עכ"ל ולכן לא מתערב ביום שני כלל אפילו קודם הנין החמה: ומשמע דמניה לפסחלו וכו'. והוה עינן כפני עזמא ואין לו המשך למה שכתב לפני זה, ור"ל לומר דמשמע דמניה לפסחלו אפילו יש אלו פנים חדשות בשעת הנחתן: (ב"ק ו) פנים וכו' לענין סוכה. דאלכ חייב בסוכה אף על גב דמזעזער פטור מן הסוכה והיינו מטעם הג"ל, וכלקמן סימן תרמ"ט סעיף ה' ועיי"ש: (ב"ק ז) חתן וכו' והאידנא שחייבים וכו'. אף דבזמן הש"ס היו פטורים משום דבעי טוניה והם אין יכולים לכוין מה שאין כן בזמן הזה דבגל פסע בעוונתינו הרבים אין אנו מכוונים מחייב לקרות גם חתן והוה הדין תפלה: פ"א דפני רבי שילא וכו'. דבסוכה דף כ"ה ע"ב תניא חתן ושוכניו וכל בני החופה פטורין מן התפלה ומן התפילין (פירש רש"י מתפלה. דבעי טוניה: ומן הספילין. דשביח שכרות וקלות ראש:) וחייבים בקריאת שמע ח"ל הרא"ש הוה תנאי אית להו העוסק במצוה פטור מן המצוה, (דלא כרש"י הג"ל) אלא דת"ק מחייב להו בקריאת שמע משום דעיקר טוניה בפסוק ראשון, ובקל יוכל לכוין ולישב דעמו בפסוק אחד, ורבי שילא סבר דחתן אי אפסר לו לכוין דעמו כלל ורבי שילא לא קאמר דשוכניו בני חופה חייבים אלא אכל תפלה ומתפילין מדהוה דפטורים וכן משום דעסקין במצוה יענהו דלס כן אפילו מקריאת שמע נמי נפטרו, אלא ודאי לא מקרי עוסקים במצוה, והוה דפטורי מתפלה, לפי שמתוך שמחתן אי אפסר להם לכוין להתפלל משום דשכיח בחופה שמהו וקלות ראש עכ"ל. ופירש הג"ח (סעיף ג') ד"ה וזכ"ל) דבריו דמה שכתב ולא משום דעסקין וכו' דלס כן אפילו מקריאת שמע וכו' דלף על גב דכתב לעיל כיון דעיקר טוניה פסוק ראשון בקל יוכל לכוין, מכל מקום חייב לרבי שילא דפטור לחתן מקריאת שמע, אם כן אי אמת דעסקין במצוה מקרי, גם הס' יפטר, דבשעה שהו קוראים קריאת שמע והחתן אינו קורא, נצוהו שעה אין יכולין לשמח עם החתן, אלא ודאי דמהאי טעמא לא מקרי עוסקין במצוה עד כאן תוכן דבריו, והעסקמי כל הג"ל כי בזה יזנו כל דברי מג"א שנס"ק זה: כיון שפטור. ר"ל לומר מהאי טעמא לא הוה עשות שקר, דהא בשעה זו לא חל עליו המצוה, וכן בשנת ויום טוב וילנה שקורין קריאת שמע בלי תפילין כיון דפטור בלחון ומינס לא הוה עשות שקר: ודוחק לומר

8. מחצית השקל (או"ח לח')

אבל ביום ראשון אסור להניח תפילין. וביום השני גם כן לא יניח אלא אחר הנץ החמה [רא"ש מועד קטן פ"ג סימן לז ור"ן סוכה יא, ב ד"ה אבל]. ויש אומרים אפילו קודם הנץ החמה מותר להניח [ר"ף מועד קטן יג, א ורמב"ם אבל ד, ט]. מכל מקום ביום א' אחר הקבורה חייב בתפילה אם לא עבר זמנה. וכן אם שמע שמועה קרובה אסור גם כן להניח תפילין ביום הראשון (משאת בנימין סימן פב וכן משמע מדברי הרמב"ן תורת האדם ריש ענין שמועה וליקוט עצמות. עיין ב"ד סימן ת"ב סעיף א - ב):

10. ברכי יוסף (או"ח לח')

ג מי שמת לו מת ברגל דמתחיל למנות אחר הרגל. נסתפק הרב כנה"ג ב"ד סי' שפ"ח אי אסיר בתפילין יום ראשון, וכתב דמסתבר דאסור ע"ש באורך. ודעתי הקצרה נוטה להפך. דעיקר הטעם משום מרירות כמ"ש הרא"ש, והביאו הרב מגן אברהם סי' תקמ"ח, ומזה דן כמת לו מת ברגל לדידהו דמניחין תפילין בחה"מ שניח יום ראשון ע"ש, וכיון שהטעם משום מרירות, גם לדין שאין מניחין תפילין בח"ה יש להניח ביום א' של אבילות, אכן סר מר המות, בימי הרגל דעדו עליה, והן לו יהיה שהוא ספק, מספיקא אין לבטל מצוה רבה כזו כמ"ש מהריט"א לנדונו הנדו ע"ש:

ד מכאן ואילך חייב יש שכתבו משם האר"י זצ"ל שהאבל לא יניח תפילין דר"ת, אבל ראיתי למופת הדור המקובל המופלא קדוש יאמר לו כמהר"ר שלום נר"ו שהניח תפילין דר"ת בימי אבלו, ואמר מר שבכתבי מהר"ו זצ"ל האמיתיים לא נמצא זה, ולדעתו יש להניחם גם בימי האבל:

ה דין ז', חתן ושושביניו וכל בני חופה פטורים משום דשכיח שכרות וכו'. הרב כנה"ג האריך בזה, ועתה במקומנו המנהג פשוט שהחתן ואביוניה מניחין החופה מיום הראשון עד יום השביעי, וכדבר מור"ם בתשובה (סי' קלב), וק"ק

מפני שצריכות גוף נקי לדעתם, ואפשר דזה כונת א"ח דף ו' שהקשה על הר"ם ממיכל, ובוזה נסתר תירוץ מרן הבי"א כאשר יראה הרואה. מ"מ אפשר לומר דסבר מור"ם כמהרש"ל ביש"ש פ"ק דקדושין סי' ס"ד דמיכל שאני שהיתה מלכה וגם חסיד"ה ולא הי"ל ולד למאן דאמר, והיתה יכול' להודרו ע"ש, ולעולם דמיחו ולא מיחו משום ברכה, אך היינו דווקא במיכל, אבל בשאר נשים יש למחות דאינן זהירות, אמנם מדברי מור"ם בדרכי משה בדין זה לא מוכח הכי, ומ"מ לדינא דברי מהרש"ל עיקר, וכ"ש בדורותנו אחסור"ר דרי, והני נשי במאי זכין ורפויי מרפיין, ועיין מ"ש לעיל סי' טו"ב וסי' תקפ"ט בס"ד:

ז דף ה', אבל ביום ראשון אסור להניח תפילין וכו'. מהריט"א בחידושי איהו נשך דף י"ב העלה דאם מת יום אחד ונקבר ביום אחר דחייב ביום קבורה, והביאו הרב יד אהרן בסתם, וק"ק עליו דהרי הט"ז חולק על זה בהדיא, וכן כל האחרונים ראסרי להניחם בשמועה קרבה ודאי סברי דלא כמהריט"א, וק"ק על הרב מהריט"א מדברי הרמב"ן בתורת האדם והביאם מר"ן כב"י ב"ד סי' ת"ב משמע דיום ראשון משמועה קרובה אסור בתפילין, וכמו שהוכיחו הט"ז והש"ך ב"ד סימן שפ"ח, וא"כ ה"ה ליום קבורה:

11. משנ"ב (או"ח לח' ס"ק טז')

בקדושה: ד', (טז) ביום ראשון, פרוש, אפלו ביום שנקבר (יח) שאינו יום המיתה, כיון שהוא יום ראשון לאבלות ולמנחמים, ועל-כן אפלו אם נקבר (יג) בלילה לא יניח תפילין ביום; אצל אם מת או נקבר בחל-המועד, מניח תפילין בין בחל-המועד [והפרי-מגדים בסימן עא מפסק בזה, דמפל מקום יום מר הוא לו היום הראשון, ועל-כל-פנים צריך לזהר שלא לברך עליהן, ובלא הכי המנהג שלא לברך על תפילין בחל-המועד] ובין לאחר המועד אף שהוא יום ראשון לאבלות, מפל מקום קבר נחמהו מנחמים במועד, וכן בשנקבר ביום-טוב שני יניח תפילין באסרו-הג, דיום-טוב שני עולה למגן שבועה, ויום שאחר המועד יחשב לשני, וכן אם שמע שמועה קרובה [דהיגו בתוך שלשים אפלו ביום שלשים עצמו] גם-כן דינו ביום הקבורה, ולכן אפלו אם שמע בלילה, לא יניח תפילין ביום; ואפלו בא לו שמועה קרובה בשקבר הניח תפילין והתחיל להתפלל, חולצו, ואם שמע שמועה רחוקה, דהיגו לאחר שלשים שאין האבלות רק שעה אחת, מתר להניח תפילין, וכל-שכן שאין צריך לחלצו; ועל-כן אם בא לו השמועה באמצע פסוקי דזמרה וכהאי גוונא, לא יחלץ התפילין, רק יחלץ מנעליו משום אבלות; ואם על-ידי השמועה בא לידי כבי, צריך לחלצו, כדמוכח מורה-דעה סימן שפח סעיף ב וסימן תב בש"ף סעיף-קטן ב, ועי' לקמן בסעיף ט: (יז) אסור, דתפילין נקראין פאר בפסוק, ואבל

יום מיתה, מנהג³⁴ רבים לחשוש לשיטת המהריט"ץ (המובא בבה"ט סק"ד) ולהניח תפילין בלא ברכה ובצינעא, ובפרט³⁵ אם הקבורה היתה בלילה, שאז אפילו המברך על הנחתן יש לו על מי לסמוך, וכן בקבורה בחול המועד (או חתן בו' ימי המשתה) לאחר המועד מניח³⁶ תפילין בברכה אפילו הוא יום ראשון לאבילותו. ולענין תפילין דר"ת בימי האבילות מצנינ³⁷ חילוקי דיעות בין המקובלים, וגם כזה נתפשט המנהג³⁸ להניחם בצינעא, וגם בתפילין דרש"י יש להשתדל לא³⁹ לשבת עמהם בשעה שהציבור מנחמים אותו.

ואונן אסור להניח תפילין אפילו⁴⁰ נמסר המת לכתמים (לחברא קדישא), וכדין אבל ביום ראשון לאבלותו, ומיהו אם אינו יודע מפטירת קרובו רשאים⁴¹ להמתין מלהודיע לו עד אחרי שיניח תפילין ויתפלל.
סעי' ו', שו"ע: בתשעה באב חייב בתפילין.
עיין כזה בסימן תקנ"ה אות ד'.

ואם אין ביכולתו גם לזמן מועט דק"ש ותפילה לסלק מחשבות רעות מלבו, עתיד³⁰ ליתן את הדין על אשר כדבעי ליה למיעבד לא עבד, דמיבעי ליה לאינש ליתובי דעתיה ולדחות הרהורים רעים מלבו, והוא³¹ בכלל פושעי ישראל בגופן וקרקפתא דלא מנה תפילין.

ואם תוך כדי שתפילין עליו באו בראשו מחשבות נשים, אין³² חייב מיד לסלק התפילין אלא יסיה דעת ממחשבות אלו ויסלקם, ואם מטרידים אותו ללא הרף יסלק התפילין מעליו.

11a. פסקי תשובות (או"ח לח')

אבל ואונן לענין תפילין דרש"י ודר"ת

ו. סעי' ה', שו"ע: אבל ביום הראשון אסור³³ להניח תפילין. ובמ"ב (סקט"ז) אפילו ביום שנקבר שאינו יום המיתה כיון שהוא יום ראשון לאבילות ולמנחמים. ואם כי הכרעת המשנ"כ שלא להניח תפילין ביום קבורה שאינו

פשיטא ליה דאסור בדברי תורה שהן משמחי לב, עוד י"ל דכיון דקורא ק"ש שחרית וערבית בהרא סני לה כדאיאת סוף מנחות, ומשמע מזה דהא דאבל וכן בטי' באב דמותרין בדברים הרעים הוא רק היתר אבל לא מפני שחייבים בת"ת], אך אעפ"כ טוב להחמיר כמותו כיון דקיי"ל כר' יהושע דעיקר מריא הוא רק חד יומא ולמה לא נחוש דפטור רק כשזה גם יום הקבורה, אף להלכה שגם יום ראשון רק מדרבנן [יריד סי' שצ"ט סעי' י"ג]. גם הלום ראיתי שהגאון מקאוונא כשור"ת באר יצחק יו"ד סי' ל"ב האריך בזה ומסיים, סיומא דפסקא שחייב בתפילין ביום הקבורה שאינו יום המיתה אלא שיניחם בלא ברכה כן הוא ברור עכ"ל. ונמצא לפי"ז דהגם שאמר בגמ' בלישנא דאבל ביום ראשון "אסור" להניח תפילין, מ"מ כשמיניח ביום קבורה משום ספק בצינעא על תנאי בלא ברכה תבוא עליו הברכה. [ועיי' לעיל סי' צ"ה].

אמנם נלע"ד דבאותם הימים שהאבל אסור רק בדברים שבצינעא, כמו פורים או ערב פסח אחר חצות, דיתחייב או בתפילין אף להחולקים על המהריט"ץ (גם צע"ק בערב שבת סמוך לחשיכה לדעת המקילים מוזמן פלג המנחה גם אם לא קבל עליו שבת, ומותר בנעילת נעלים ובישיבה על ספסל ושעות אלו אינן ממש כיום המר), דהרי כתב המג"א בסי' תקמ"ח ס"ק ה', דבחת"מ אפי' אם מת ונקבר בו ביום חייב בתפילין כיון דטעמא דאבל אסור בתפילין הוא מפני שהוא לו יום מר ואבל יעולל בעפר קרנו, וזה לא שייך בחו"מ דאין נוהגת בו אבילות, וכיון שכן באותם הימים למה לא יתחייב או להניח תפילין אף שהוא יום הקבורה שהוא יום ראשון של האבילות, ואף שהם עולים במנין של שבעת ימי אבילות, מ"מ אינו מעולל בעפר קרנו, שהרי מותר בנעילת הסנדל ולבוש בגדי יו"ט, ולא דמי לבעל ברית או פדיון הבן, דשאני הני שהם ממש זמן שמחה לכל אדם, ובפרט שהא"ר בסוסי' תרצ"ו סובר שלאחר הקבורה מניח תפילין כפורים גם אם מת בו ביום, ואף שהמשנ"כ בס"ק כ"ז הכריע כהסוכרים שלא יניח, מ"מ בנדר"ד לכאורה נראה כדאמרן.

אבל מ"מ שניהם שפיר סוכרים דמותו לכבס ולגהץ בימות החול בתוך ל' כדי ללבוש לאחר ל'.

גם עיקר הדין דלא אמרו שלשים יום לגיהוץ אלא ללבוש שזכור בשו"ע הובא בטור כשם הרמב"ן, והרי ידוע דגיהוץ חמור יותר מכיבוס, וא"כ כ"ש דכיבוס ודאי שרי בתוך ל' על דעת ללבוש לאחר ל'. ומה שהביא כ"ת משו"ת פני יהושע [סו"ס ל"ט הובא בשד"ח אבילות אות מ"א] דשלא ללבוש מכובסים ברגל חשיב כפרהסיה שפיר מסתבר (בלשונו של הט"ז) שם צריכים לפרש אחרת), אך מה שהקיצור שו"ע [סי' רי"ט ס"ז] מתיר גם בגדים מגוהצים כבר תמה עליו במסגה"ש שזה נגד ההלכה בשו"ע דפסק כהרמב"ן ולא כהרא"ש.

12. מנחת שלמה (תניינא ב'ג' צט)

הנחת תפילין ביום הקבורה שאינו יום המיתה
ידוע דעת המהריט"ץ [עיי' באה"ט ארי"ח סי' ל"ח סק"ד] דנקטינן דדוקא יום המיתה יום הקבורה פטור מן התפילין יום ראשון אבל כשהמיתה היתה יום אחר והקבורה יום אחר חייב בתפילין אפילו יום ראשון לאחר הקבורה, ובחיי אדם כלל י"ד סעי' י"ט כתב, ונ"ל דאם אינו יום המיתה יניח בלא ברכה. והובא בהרבה ספרים ובאורחות חיים החדש סי' ל"ח מרבני הספרדים, שמנהג ירושלים לחוש לדעת המהריט"ץ. ואף דלא קיי"ל הכי מ"מ הרבה מהיראים מקפידים להניח מספק בצינעא על תנאי בלא ברכה, ורק אם המיתה היתה בשבת כתב המהרש"ם ברעת תורה [סי' ל"ח סעי' ה'] דלכ"ע אין להניח תפילין ביום הקבורה.

והנה המהריט"ץ כתב טעמו משום דרק אבילות של יום ראשון דהוי דאורייתא דוחה מצות תפילין יעו"ש, ואף שאיני מבין דבריו שהרי במר"ק כ"א ע"א סוכר ר' אליעזר דאבל אסור להניח תפילין ג' ימים אף שזה ודאי רק מדרבנן, וגם פטרוהו ממצות תלמוד תורה [ועיי' בריטבי"א סי' ע"א שהקשה דאין אמרו שאבל חייב בכל המצוות חוץ מן התפילין וזה איכא נמי ת"ת, ותידיך שאין למדים מן הכללות אע"פ שאמרו בהם חוץ, והכא

13. תשובות והנהגות (ח"א תרפ"ו)

סימן תרפ

שאלה: נפטר ביום ונקבר בלילה אם מניח תפילין למחרת.

בעיקר השאלה ביום הקבורה שאינו יום המיתה, אם להניח תפילין אחר הקבורה או לא, נחלקו האחרונים, שרוב הפוסקים (ט"ו, א"ר, דג"מ סי' שפ"ח), פמ"ג, הגר"א קיצור שו"ע, ומ"ב סי' ל"ח סקט"ז) תפסו דיום הקבורה פוטר בכל גזונו, אבל רעת המהריט"ץ, נחל אשכול, המאמר מרדכי שאם מת ביום אחד ונקבר ביום אחר מניח תפילין ביום הקבורה, אך יש פוסקים שנקטו להניח תפילין בלא ברכה לצאת מספיא דאורייתא, וכ"כ בחיי אדם כלל י"ד סימן י"ט וכן מנהג ירושלים וכמובא בארץ חיים סימן שפ"ח, וכפי ששמעתי כן נהג הקדוש ה"חפץ חיים" זצ"ל באבולתו (אע"פ שבשעה"צ סקרי"א נקט להדיא דלא כחיי"א), אבל הגאון רבי חיים מברסק זצ"ל דעתו שאסור להניח, וטעמו כפי ששמעתי שאין הנידון אם האבל חייב להניח תפילין או לא, רק אם אין מצות תפילין, האבל אסור להניח תפילין, ואם כן יש שאלה אם אסור, ונראה שזה נחשב כבדין לתפילין להניחם כפאר במקום אבל, ולכן בספק אסור ולדבריו שב ואל תעשה ערף ואין להניח תפילין (ועיין בדין מנודה ומצורע דפסקינן בש"ע ס"ס ל"ח שאסור, ובש"ך סי' של"ד ס"ק י"ב מביא דהסכמת רוב הפוסקים דחייב בתפילין, ובמ"ב הביא מהפמ"ג ריניח בלא ברכה, ולכאורה לדעת הגר"ח כיון שיש ספק אסור, היה ראוי לפוסקים להורות מספק שלא להניח, אך כיון שדעת רוב הפוסקים לחייב מנודה ומצורע בתפילין, אפשר שלכן מניח בלא ברכה משא"כ באבילות).

ולמעשה נראה שאף במקומות שנהגו שגם כשיום הקבורה אינו ביום המיתה ג"כ אין מניחים, מ"מ אם הקבורה היתה בלילה שלפניו, יש מקום להתמיר להניח למחר בלא ברכה, הואיל ובלא"ה יש מחמירין גם ביום הקבורה לחוד וכמהריט"ץ וסייעתו, ואף שבמ"ב ל"ח (ס"ק ט"ז) מביא שאפילו נקבר בלילה לא מניח תפילין למחר, ועיין בשו"ת מהרש"ג ח"א (נ"ב) שכמעט כל האחרונים נגד מהריט"ץ, מ"מ נראה לחלק שאם הקבורה בלילה שלפניו יש להניח

ביום למחרת בלי ברכה, כיון דאינו ביום הקבורה ממש, וכיון דנקבר בלילה שלפניו, ביום כבר פג עיקר המרידות, וכדמצינו באינינו שהלילה שלאחריה שייך ליום שלפניה ובטלה למחרת, ובזמנינו כמדומני שאין בזה מנהג קבוע, וע"כ לע"ד עיקר שעכ"פ אם נקבר בלילה יניח למחר בלי ברכה, בתנאי שאם חייב רוצה לצאת וכמ"ש. ועיין עוד משי"כ בה"א במעדים חמנים ח"ה סימן שד"מ.

סימן תרפא

שאלה: מהו הזמן הנכון לקרובים שמשותפים בהלויה לקרוע.

נראה מאחר שנהגו כאן שהבנים משותפים בהלויה, ראוי להם לקרוע בעת חימום, והיינו קודם סתימת הגולל וכמבואר ברמ"א ר"ס ש"מ, ואם כן לאחר ההספד במעמד קהל רב בבית הקברות, לפני שקורבים הוא זמן המתאים כאן, שאז עיקר שעת החימום, ואם אינם משותפים בהלויה ללוות עד בית הקברות, יקרעו אחר ההספד (אם יש הספד) במעמד קהל רב, לפני שהציבור יוצאים ללוות, וכשלא מספידים לפני שעוזבים הבית.

ובנשים נראה שראוי לקרוע בצניעות, והיינו שיקרעו בבית סמוך ליציאה מהבית, אף אם יוצאות ללויה וכמו שנהגו כאן ביהונסבורג, אבל בזה"ק מבואר דסכנה לנשים ללוות כשהולכות עם אנשים וכ"ה בברכות נ"א. ע"ש, וראוי לדרוש מהם שלא ישתתפו בהלויה ללוות עד בית העלמין עם האנשים, אבל נראה דאף כשמשותפות שראוי להן לקרוע בצניעות בבית, לפני שהמטה יוצאת.

ומיהו בש"ע ש"מ (סעיף י"ג) מפורש שצריך לקרוע באביו ואמו בחוץ בפני כל אדם, עי"ש בבאר הגולה דק"ל לחומרא כב' השיטות, ולרש"י פירוש מבחורין היינו בפני כל אדם, ויפה העיר בספר זכרון בצלאל" (מירידי הגר"ש דבלצקי שליט"א) דמה שנהגו בכמה מקומות שנכנסים לחדר וקורעים שהמנהג משובש, שצריך מדינא הבנים לקרוע בפני העם בחוץ וברחוב, וזהו הלכה מדינא מדיני קריעה שצריך בפני העם, וצווח על הח"ק שאין נוהגין כן,

ענין ג' בענין אבל ושאלת שלום

קמז שפתי כהן יורה דעה שפד שפה אבילות טורי זהב

ה אין דו דבשבים. דלן אבילות לקטן. דלקמן סוף סימן ט"ו: **שפה (א)** ואסור ישלוח מנות. כגון מ"ח ז"ל ג"ח סימן ט"ו עמוד שלב ד"ח שאלתן כגון הג"ח כגון רבני דאביל. על יחלקו ב"ר. יהודה, אבל תוך שלשים אינו יכול להמין לאחרים או להמין עם אחרים, ע"כ. ומלאה דהוא הדיון כל שנים עשר חדש על זבחי וזאת:

15. ש"ר (יו"ד שפה')

ובאתה לין זה עתה נסון דאם כן תוך שלשים נמיי, ולא מניט לטוס פוסק שחילק נכד: ג עד שיעברו שלש דגלים. סימן מקניד סעיף ג' ז"ל והני מילי בינו לבין עצמו אבל אינו לומר עם אחרים אלא הם יושבים ונושאים ונותנים בהלכות אבילות ואם עזו משיבין בשפה רפה והוא אינו שואל ז"ל והני מילי כשאין רבים צריכין לו אבל אם רבים צריכים לו אפילו בהלכות אחרות מותר כדאמרו ר"י:

14. שו"ע (יו"ד שפה 'א')

דין שאלת שלום באבל. וכו' ג' עינים:

א אבל אסור כשאלת שלום ביצד שלשה ימים הראשונים אינו שואל בשלום כל אדם ואם אחרים לא ידעו שהוא אבל ושאלו בשלומו לא ישיב להם שלום אלא יודיעם שהוא אבל משלשה עד שבקה אינו שואל ואם אחרים לא ידעו שהוא אבל ושאלו בשלומו משיב להם משבקה עד שלשים הוא שואל בשלום אחרים שהם שרויים בשלום ואין אחרים שואלים בשלומו וכל שכן שמשיב למי ששואל בשלומו לאחר שלשים יום הרי הוא כשאר כל אדם. במה דברים אמורים כשאר קרובים אבל על אביו ועל אמו שואל בשלום אחרים אחר שבקה ואין אחרים שואלים בשלומו [עד] " אחר שנים עשר חדש: הגה (א) ומאחר שאסור בשלום שלום כל שכן שאסור להרבות דברים (ב) ואם עושה לכבוד רבים כגון שרבים באים לנחמו מותר לומר להם לכו לנחמם בשלום ולכבוד רבים שרי"א ויש מקילין האדמו"ר בשלום שלום האבל לאחר (כ) שלשים ואין עתה להס' ב' אם לא שחלקו לומר שזה (ל) מה שאנו טהנים (ל) לא מקרי שאלת שלום (ל) שנימיהם ועיין באורח חיים סימן פ"ט ז"ל:

ב המוציא את חברו אבל תוך שלשים יום מדבר עמו תנחומין ואינו שואל בשלומו לאחר שלשים יום שואל בשלומו ואינו מדבר עמו תנחומין כדרכו אלא מן הצד שאינו מוכיר לו שם המת אלא אומר לו תתנחם מתה אשתו ונשא אחרת אינו נכנס לביתו לדבר עמו תנחומין מצאו בשוק אומר לו תתנחם בשפה רפה ובכבוד ראש אבל אם י"א נשא אחרת מדבר עמו תנחומין ג' עד שיעברו שלש דגלים ועל אביו ועל אמו מדבר עמו תנחומין כל שנים עשר חדש לאחר שנים עשר חדש מדבר עמו מן הצד:

ג ד' (ל) מקום שנהנו להיות שואלים בשלום אבילים בשבת שואלים " ובתב הרמב"ם " שהאבל נותן שלום לבל אדם בשבת ישלוח סבלל דברים שבפירושיהם: הגה (א) ואסור לשלוח (ב) מנת לאכל על אביו ואמו כל שנים עשר חדש ואפילו בשבת במקום שנהנו שלא לשלוח בשלום נשמת אבל במקום שנהנו לשלוח [בשלומן] " בשבת גם זה שרי:

ערך להם למהריק"ש

שפה ט"ח א אבל אסור בשאלת שלום. וכל שכן להרבות דברים. [בין סימן ט"ח (מחור אלו ד"ח אלו): [שם] אינו שואל בשלום כ"א אדם. וזקוק כגון הוסיף. אבל רבני י"ל לאכל בשלום דכבוד רבים שפד. מועד קטן דף כ"ח ע"ג: י"ב לאכל שתי שאלה שלום: במה אב"ד אינו חייב לומר אפילו כפי נתיב, וכן הוסיף. מועד קטן דף כ"ג ע"ג: י"ב שפד: [שואלים וכו']. י"ב אחרים שאסור לשלוח מנת לאכל כל שאין שאלין בשלום:

ביאור הגר"א

[1] (ליקוט) והני מילי ב"ר. אבל רבדו [מסכת שמעיה] פרק ה' (הלכה י' חכם ב"ר. ועיין רא"ש סימן פ"ד [מועד קטן פ"ג סימן ל"ז] [ע"ג]: [2] והני מילי ב"ר. כוונתו לעיל סעיף א': [3] [שפד] ה"א אב"ד ב"ר. עיין באר הגולה [א"ת] ו' וכמו שכתובו לקמן סוף סימן שצ"ו:

שפה (א) [שפד] מ"ח ז"ל ג"ח סימן ט"ו עמוד שלב ד"ח שאלתן כגון הג"ח כגון רבני דאביל. על יחלקו ב"ר. יהודה, אבל תוך שלשים אינו יכול להמין לאחרים או להמין עם אחרים, ע"כ. ומלאה דהוא הדיון כל שנים עשר חדש על זבחי וזאת:

16. רע"ק (יו"ד שפה')

בשבת קמח דמוח געטת, משום דאם לא כן הוה ליה אגלת דמריה ואין אגלת דמריה טהר בשבת, והכי משמע חסם להדיא, ע"כ. פ"כ: **שפה (א)** ישלוח מנות. על אביו ואמו, ע"כ [בין סימן ט"ו] (ב) שבישיבה. ובאתה לין זה עתה נסון דאם כן תוך שלשים נמיי, ולא מניט לטוס פוסק שחילק נכד, עכ"ל הש"ך [סיק ג]. וסויה אפשר לומר כיון שרוב שאילות שלום שלנו אינו אלא שאומר צפרא טבא, וזה מותר שאינו שאלת שלום ממש, כדאיחא בב"י באריח סימן פ"ט [שפד] שפד ד"ח [וכן] והביאו בשו"ע שם [סעיף ג]. ועוד מביא בב"י שם בשם רבינו ירוחם [ט"ז ג' ט"ז מ', ג] פירוש שלום כגון כריעה, אבל שלום כשה מותר כמו צפרא דמרי טב וכדצ"א בו, ע"כ. ובתב שם בדרכי משה [א"ח] ד"ח א"ח [מור] דבזוהר פקדי דף ק"ג ע"א [וכן] ג' משמע דאינו נשמת קמח דמוח געטת, משום דאם לא כן הוה ליה אגלת דמריה ואין אגלת דמריה טהר בשבת, והכי משמע חסם להדיא, ע"כ. פ"כ: **שפה (א)** ישלוח מנות. על אביו ואמו, ע"כ [בין סימן ט"ו] (ב) שבישיבה. ובאתה לין זה עתה נסון דאם כן תוך שלשים נמיי, ולא מניט לטוס פוסק שחילק נכד, עכ"ל הש"ך [סיק ג]. וסויה אפשר לומר כיון שרוב שאילות שלום שלנו אינו אלא שאומר צפרא טבא, וזה מותר שאינו שאלת שלום ממש, כדאיחא בב"י באריח סימן פ"ט [שפד] שפד ד"ח [וכן] והביאו בשו"ע שם [סעיף ג]. ועוד מביא בב"י שם בשם רבינו ירוחם [ט"ז ג' ט"ז מ', ג] פירוש שלום כגון כריעה, אבל שלום כשה מותר כמו צפרא דמרי טב וכדצ"א בו, ע"כ. ובתב שם בדרכי משה [א"ח] ד"ח א"ח [מור] דבזוהר פקדי דף ק"ג ע"א [וכן] ג' משמע דאינו

באר הגולה
שם ציונים מהש"ך
א. [מור] שם מברייתא
דלכל רבתי [מסכת שמעיה]
פ"י הלכה י':
ג. גם זה שם כגון אביו
הל"ה [ט"ז]:
ט"ז. סעיף א':
י. הגהות מייחזקי בפרק
ה' [מסכת א"ח] [מור]
[שם ר"ח] [מסכת] מעטע מ'
לין אבילות לקטן [מורה]
שם י' ג':
שפה א. מועד קטן דף
ט"ו ע"א, ותיידי
לה מדקמאר ליה רחמנא
ליחזקאל [מ', ז' ח' א"ח]
חום, ופירש רש"י [שם]
ד"ה [הוא] לומר כדבר זה
מנחם אבילות ולא שאל
לשלום, וכו' שפד
הספסוף שם [ד"ה א"ח]
שפד לרין להרבות
נקלה דברים [שפד]
[שואל] אבל ולא היה
טוב דמי אבל אלא
למשל:
ג. בברייתא ומסקנא
דגמרא שם דף כ"ח
ע"כ:
ג. ברייתא ומסקנא
נגמרא שם:
ד. ברייתא שם ומסקנא
דגמרא שם:
ה. שם בברייתא:
ו. מור כגון הרמב"ן
בשפד מורה סוף ה'
ו. ברייתא שם דף כ"ח
ע"כ:
ה. ירושלמי סוף (ג') [2]
דברים [מסכת] [ו] ותידי
הר"ש שם ממועד קטן
[פ"ג סימן ט"ו]:
ט. וכן כתב [מור] [ג"ח]
ד"ה [שאלתן] כגמ':
ט"ז. אבל י' א':
י. לטן [מור] [ה"ח]
[א"ח] והנה הכסף משה
[א"ח] ולא הוסיף במורה
חטום דמילתא
דששומתא ט"ז:

ציונים לרמ"א
שם ציונים מהש"ך
שפה (א) רבנים פרק ה'
[מסכת א"ח] וכל
בו [שפד] ק"ח א':
ג' ש"ס [מועד קטן] כ' ג'
בסוף יוסף פרק אלו
נחלין [שם] י' ג' ד' ד' ד'
[א"ח] ובהגהות
הייסודות [שם] א"ח ג'
ובדרכי הלכות אבל [שם]
[מור] [מסכת]:
ג' סבת רב [מור] שם

17. ערוה"ש (יו"ד שפה')

לזה, ואם יאמרו שזה שאנו נוהגים בשאלת שלום שלנו אין זה בכלל שאילת שלום שבגמרא א"כ נתייר גם קודם שלשים ומדברי רבינו הרמ"א (ס"ב) מתבאר דחילוק זה הוא רק לאחר שלשים ע"ש, וכמדומני שעכשיו גם בתוך שלשים אין נזהרין בזה ואולי מטעם זה, ועיין באו"ח סימן (פ"ג) [פ"ט] (ס"ג) [ומג"א סימן מקנז]:

ב וביין שאסור בשאלת שלום כ"ש שאסור להרבות בדברים תוך שבעה שאינם להכרח, ואם עושה לכבוד רבים כגון שרבים באו לנחמו מותר לומר להם אפילו בתוך שבעה לכו לבתיכם לשלום דלכבוד רבים מותר. ויש מקילין האידנא בשאלת שלום האבל לאחר שלשים על אביו ואמו, ואין טעם

18. שו"ת בצל החכמה (ח"ה ע')

שטאגין האידנא לשאל בשלום האבנים אחר ר"י, ואילו בתש"א כ' אחר ל"י. וישטע שג"ס י"ז סוף א' בדרכי"ט או בתש"א. ואם הוהו כמש"כ בדרכי"ט, אז זה תפסא למה שנהו ענה כחנניט, שכמוכסין גביה האבל כל שבעה אין שאלין בשלמו כלל, לא בשלום שלום ולא בשלום נפשא טעם ולא בשום לשון אחר. ואמר ד אין נחנניט מלברכו בשלום אהנו נפשא טעם פרז טוב וכל הדין. (ש"ו) להמבורא לעיל (אות ר' י"א) דמה "לשט"ט אט שמו אל הקב"ה ודיט נפשא טעם, אי"כ למנהגיט (אות י"ד), שאמרס לאבל אחר כלות ד ימי אבלי נפשא טעם, פרז טוב וכה"ג, היה שמוט שמוט ט, אן לשטם, נאמן לשטם, סע לחיים ולשלום וכל הדין.

(ש"ו) להמבורא לעיל (אות ח"ג) נפגיד נפיד שטם אמו ואמו מניעים לעירו נאירין או נרכבת, מוסר ט לנשא לשהה השפוסה או לפתחת הרכבת לקבל מניסם, ואפשיי שכבר הגיע זמן תפלת שחרית והוא לא התפלל עדיין, שטם לא ילא יהיה דבר כיון לאביו ולאמו.

כיון שאיט מוצי' ט שלום ע"כ, וכי עלה נד"ח סס (סק"א), דמוטח ט' סקדי מתענה כדברי רבי, דאיט אסור רק כשמוכיר השם ע"כ, וזה עש"כ הדרכ"ט יו"ד ט' שפ"ה דשאלת שלום שאט טהנין נה — דהייט נפשא דמרי טע — אינה שאלת שלום המותר נמרחא לנפשא, שהיא שלום עליכם דוקא, ומתענה ט"ס נה הכרת שמו של הקב"ה כמש"כ נא"ח ט' ס"ט וע"י מניסם, מייא מתענה דר"ט, ולא החירו אלף משום כבוד הרנים לא מתענה כן. ר"ל דאי כדנריסם לת"ל להש"ס לתוך דלהי הומר לר"ט שמוט לט לנחיים לשלום, משום דכבוד הרנים שאני נלא"ה ספיר הומר לר"ט שמוט ק אסיר ליסיד, לפי של אחר אלף לכו לנחיים "לשט"ט ולא הכיר סס שלום שהוא שמו של הקב"ה, א"ו דנגל לשון אסור לשאל בשלום אבלי ונלא דוקא נהכרת סס שלום. לכן לא הומר לר"ט שמוט לכו לנחיים לשלום רק יען, כבוד הרנים שאני. זה ניאור דברי הר"מ כאשר יראה כל מעיין. — הרי להדיא כמש"כ.

העולה להלכה: (א) אביו ואמו עומדים לנשא לתוך רשותה צורך השכם וכבר הגיע זמן תפלת, מותר לנניסם שלם התפלל עדיין לילך לביים להפחד מהם ולברכם נרכבת אהתכם לשלום, או סע לחיים ולשלום (אות ח' ב'). — (ב) ולא רק הכי שטם יקדים הן להפסל ילא אר"ה כתיבס לתוך ולא יהי' לו שוב אפשרות להפחד מהם, אלף נם נאפשר לתכן להפסל כיוסיד או נצטר ששטע טע ל קודם שילך לבית אר"ה, מוסר ט לילך לביים להפחד קודם שיפסל, ויחפסל אר"כ נצטר הטע ט (אות ג'). — (ג) דוקא מלה שרי הי שמו של הקב"ה, אבל לא מלה "לשט"ט" או "בשלום" עדינם כדן נפשא טעם וכה"ג (אות ד"ה). — (ד) אסור שאלת שלום לאבל, כולל שאלת שלום כולל לשון, אפיר נפשא טעם וכה"ג (אות י"א). — (ה) אחר כלות ד ימי אבלי טהנין לשאל בשלום האבל בשאלת שלום טהנו כחנניט, דהייט לומר ט נפשא טעם, פרז טוב כה"ג (אות י"ד). — (ו) לפי מנהגו זה, מוסר נם לומר לאבל אחר ד ימי אבלי, אן לשטם, נאמן לשטם, סע לחיים ולשלום וכה"ג (אות ט"ו). — (ז) אביו או אמו מניעים לעירו נאירין או נרכבת, מוסר ט לנשא לקבל מניסם ולברכם לשלום, אפשיי שכבר הגיע זמן תפלת שחרית והוא לא התפלל עדיין (אות ט"ו).

ובכמות שכן נראה גם מלשון הריטב"א (מע"ק כ"א): ד"ה ואיט) ש"כ כבוד רבים שאני, ושמענין מהכא דאסיר כי האי ליטענא למוד אסור כאלו ולא סוף דבר לשאל בשלמו ממש כמו שהיו סבורים רבים ע"כ. הרי דלכו לנחיים לשלום אט שאלת שלום ממש.

(י) לכן נדון שאלתנו נראה נכון לט"ט שמוטח להכן לילך אל בית אביו ואמו להפחד מהם לפני נסיעתם ומוטח נם לומר להם כרגיל לנו לשלום או סע לחיים ולשלום, ואפשיי שהגיע כבר זמן תפלת שחרית והוא לא התפלל עדיין.

(יג) אגב אעיר כי מדברי הדרכ"ט שהעמקתי לשוט לעיל (אות י"א) יזאל נבירור כי מש"כ הרמ"א (יו"ד ט' שפ"ה סע"א), שהי מה שאט טהנין לא מקרי שאלת שלום שנימיסם, ע"כ סונוה על שטהנין לומר נפשא דמרי טע וכה"ג וכמש"כ הא"ר והפוסק"ג שהעמקתי (אות י'). ולא וכיוי להנין דעה רביט המג"א (ס' פקיד סק"א) שהנין כוונת הרמ"א דר"ל דמה שאט טהנין הייט לומר שלום עליכם זה לא מקרי שאלת שלום שנימיסם, ומתוך כך דמה דברי הרמ"א הג"ל, אבל הרי מדברי הרמ"א בפלמו בדרכ"ט סס שמתט מקור לדבריו שנתמ"א סס, נראה נבירור שכונת הרמ"א הי' על מה שאט טהנין לומר נפשא טעם ודברי הרמ"א נכונים.

(ד) עוד אמרתי להעיר על השינוי שבין הרמ"א נהגהם הר"ע (יו"ד ט' שפ"ה) הג"ל (אות יו"ד) ובין הדרכ"ט (סס סק"א) שהוא נעלם המקור לדברי הרמ"א הג"ל כי בדרכ"ט כי

סימן עא

דין ללכת לבית חבירו היוצא לדרך כדי להפחד מסנו אחר שכבר הגיע זמן תפלת שחרית והוא לא התפלל עדיין. — ד"ה"ך לבית חבירו ללכותו ולהפחד מסנו קודם שהתפלל.

א) על פי הדברים שכתבתי לעיל (ס' הקודם) נראה, שטם פכידו יזאל לתוך צורך השכם אחר שכבר הגיע זמן תפלת והוא לא התפלל עדיין, אסור לו ללכת אל בית חבירו להפחד ממש ולברכט נרכבת אן לשטם או סע לשטם, וכדלמך רכ (נרכס י"ד). הנומן

* בהגהת שו"ע יו"ד (ס"ו) שמי"ג סע"ב (ב' ב', שאין שואלין בשלום כשיש מח על בית הקברות ע"ש וכי עלה בהנהר בית לחם יהודה ועל גלילין סריע רוסו ויולנא. והאידנא מקילין בזה ששלום שלט לא מקרי שאלת שלום שלהם סענה לשון ומניא כי דאין להקל ע"כ. ואין הסי סענה לישון חתי' לעיין בדבריו. אבל נראה ששיטת כי הפענה לישון מירא משאלת שלי' שלנו דהייט צפרא טכא וכה"ג. שהיא מפישי דברי הרמ"א (וכסי שפ"ה סע"א) בהא"ר והפוסק"ג וכוה הוא שכי סענה להקל ואין השנה עליו בזה מדברי המג"א שפירא באסירית שלום עליכם. — אפנס במוטח נמניסם גם משאלת שלי' שלנו דהייט שאין שואלין אפילו כלישון צפרא טכא וכה"ג כשיש מח בביתך.

אליבא דהלכתא

מועד קטן דף ט"ו

נסדר ע"י ר' אשר יעקב מילמן

ענין ד' בענין חיוב קריעה של אבל

ה' הלכות קריעה

סימן ש"ט

19. שו"ע (יו"ד שמ"א)

ענין הקריעה שיעורה ומוקומה ועל מי קורעין ובאזיה זמן קורעין. וכו' ל"ט סעיפים:

א [א] [ב] מי שמת לו מת והוא מהמתים **ב** [א] שראוי להתאבל עליהם **ב** [א] חייב לקרוע עליו וצריך שיקרע

ערך למה שהריקיש

מה שצ"ה ועיין [פד] לוח חיים הלכות סוף נתיב סעיף [ד] [ה] [ו]:
שם סעיף א' מי שמת וכו'. ועיין סימן מ"ב ד"ן ב'.

הגהות רמב"א

[ה] ויש סעף ה' מהדג ל"שפוך. ועוד נפשות ק' אף לנפל תוך שלשים ואף למת טעם סוכנים, נכרי יוקף [אם ו-ח]: (ה) [שם] ל"שפוך ב"ה הדינים, כספך חספת שבת (סימן ל"ד ס"ק ה') [ט] מהג נכס השוכה שמת נזקה [י"ד] סימן סעיף ב' ב"ה שכתבתי ילד בתוך שלשים לידתו, אבל בגליוהוהו הפנתה לשפוך, וכן עיקר. וכתב עוד [ה' ס' כ'] יש להתפק קצת אי הוא הרין כשמת שכן צובר כובעים בבית שכתבתי ישראל, ומסתברא להתסוד, דחמירא סבנתא. וכתב עוד [א' י"ב] אם אפר את הפת כמים הללו אסור הפת, שרית בית יהודה חלק אי יודע סימן מ"ו, ושם כתב דדבר של סבנה אינו בטל בששים וכמו שכתב ה"ט"ו לציל סימן קט"ו [ס"ב] [ועיין מה שכתבתי שם ס"ב]. ואם ביטלו תבשיל במים הללו התבשיל אסור, הרב בית דוד [י"ד] סימן קס"א. ואם נפל מן המים הללו בתבשיל מבוטל, לפי מה שכתבתי לציל בשם ט"ו וחשובת בית יהודה דדבר של סבנה אינו בטל בששים, יש להחמיר ולאסור הכל, עכ"ל. ונראה דאם ביטלו על שבת ממים הללו אין לאסור דיעבד, דשופר מצוה לא ידע דבר רע [קולות ה, ה], וכמו דאיתא בארו"ח סימן תת"ק [ספי' א] שף היה וישן ס"ק ב', ושפתי

פתחי תשובה

להנשא, וגם כמים שאין להם טעם מהאבלין, ודלא כהעיסור [היא אמר ק' קבלת הגדה סג, ב] בשם תשובת הרי"ף [סימן ד' רמ"א] ו' שהובא לקמן סימן שיעה [סעיף ו], ע"ש. ועיין מה שכתבתי בפתיח תשובה שם ס"ק ג' ער מוה': (ד) ל"שפוך ב"ה הדינים. כתב כרמי יוסף [א' ח] שפתי שיש מי שהורה שלא לשפוך המים כשמת ילד בתוך שלשים לידתו, אבל בגליוהוהו הפנתה לשפוך, וכן עיקר. וכתב עוד [ה' ס' כ'] יש להתפק קצת אי הוא הרין כשמת שכן צובר כובעים בבית שכתבתי ישראל, ומסתברא להתסוד, דחמירא סבנתא. וכתב עוד [א' י"ב] אם אפר את הפת כמים הללו אסור הפת, שרית בית יהודה חלק אי יודע סימן מ"ו, ושם כתב דדבר של סבנה אינו בטל בששים וכמו שכתב ה"ט"ו לציל סימן קט"ו [ס"ב] [ועיין מה שכתבתי שם ס"ב]. ואם ביטלו תבשיל במים הללו התבשיל אסור, הרב בית דוד [י"ד] סימן קס"א. ואם נפל מן המים הללו בתבשיל מבוטל, לפי מה שכתבתי לציל בשם ט"ו וחשובת בית יהודה דדבר של סבנה אינו בטל בששים, יש להחמיר ולאסור הכל, עכ"ל. ונראה דאם ביטלו על שבת ממים הללו אין לאסור דיעבד, דשופר מצוה לא ידע דבר רע [קולות ה, ה], וכמו דאיתא בארו"ח סימן תת"ק [ספי' א] שף היה וישן ס"ק ב', ושפתי

20. פתחי תשובה (יו"ד שמ"א)

20. פתחי תשובה (יו"ד שמ"א)

ש [א] חייב לקרוע, כתב כרמי יוסף [א' ח] כל קריעה טוב שתהיה על ידי אחר רמב"חיש ממנו, ואיכא עגמת נפש טפי שאחר קורע כסוהו והוא שותק ומקבל עליו רינו יחבדך. מהיר יעקב מלכו בתשובה כת"י סימן ס"ח [ועיין לקמן סעיף י"ג], וכתב עוד [א' ט], אם קרע לו חיבור יותר סדאי חייב, דהוה ליה לפיחך, ואף על ידי עצמו אינו רשאי לקרוע אלא כדוני, דקא עבר על כל השחיח:

ג' ליוון מהרש"א

המיקל, לא נקריעה, פרק ח' ואלו מגלחין [מועד קטן] דף כ"ב, ועיין ע"ך סימן זה ס"ק כ"ה: [ג] [שריע סעיף א] מי שמת, וכן נלקיט עגמות, סימן מ"ג [ספי' ג], [ג] [שם] חייב לקרוע, מנע יתקן, ועל אצו ולמה מנע שמהל, ט"ו ס"ק ו'.

[ז] [שריע סעיף ה] ששכונות המת, היט עני נמים מכל נד על זים המת, ואלו נשלו נהט התבשיל אסור, חספתו [ע"ה] כנסת הגדולה נסוף החטור [תקונים] מהסופקים [שחתים אום ע"ה]:
ש [ה] [נותרת החדית] ה'לכות קריעה, נחלל זוקא הלכט מכרי

אוצר מפרשים

באריכות, ולי נראה דכאן כיון ריבול להתברר כבמה ימים כמו שהיה השאלה שהוא רק להסטה ימים אם נח או לא, לכן הורה שמתאבל סוכשיו ולא המתין עד חספה ימים, אבל שועשא אשתו בלחי יריעה מחללת שמת, כוסן קצר כזה אין חרשיתין:
[שריע סעיף ה] והוא יודי, מפני שהנפש משוחמת בשעה שיוצאה מן הגוף. כתוב בספר חסידים [מה סין ר'ח] אין לאב ולאם לנשק בנם או בתם שמתו, ראל ינתו שניקוסו. גם אין לשום אדם כשמת טריל לפניו נקסו טרה לו לומר שיליכנו [עמו], וכל שכן שאין להסות יוד בידו לומר שיוליכנו אמרו, וכתב עוד [שפת השמיען] מי שידשב לפני החולה בשעה שטטה למות ואין שם אדם אחר שיוודע בענין המת לעיין עליו מתי תצא נפשו ויפשוט אבריו ויצעם עינו ויעמוק בו, והגיע זמן חפלה,

אל יצא משם להתפלל:
[ה] ויש סעף ה' מהדג ל"שפוך. ועוד נפשות ק' אף לנפל תוך שלשים ואף למת טעם סוכנים, נכרי יוקף [אם ו-ח]: (ה) [שם] ל"שפוך ב"ה הדינים, כספך חספת שבת (סימן ל"ד ס"ק ה') [ט] מהג נכס השוכה שמת נזקה [י"ד] סימן סעיף ב' ב"ה שכתבתי ילד בתוך שלשים לידתו, אבל בגליוהוהו הפנתה לשפוך, וכן עיקר. וכתב עוד [ה' ס' כ'] יש להתפק קצת אי הוא הרין כשמת שכן צובר כובעים בבית שכתבתי ישראל, ומסתברא להתסוד, דחמירא סבנתא. וכתב עוד [א' י"ב] אם אפר את הפת כמים הללו אסור הפת, שרית בית יהודה חלק אי יודע סימן מ"ו, ושם כתב דדבר של סבנה אינו בטל בששים וכמו שכתב ה"ט"ו לציל סימן קט"ו [ס"ב] [ועיין מה שכתבתי שם ס"ב]. ואם ביטלו תבשיל במים הללו התבשיל אסור, הרב בית דוד [י"ד] סימן קס"א. ואם נפל מן המים הללו בתבשיל מבוטל, לפי מה שכתבתי לציל בשם ט"ו וחשובת בית יהודה דדבר של סבנה אינו בטל בששים, יש להחמיר ולאסור הכל, עכ"ל. ונראה דאם ביטלו על שבת ממים הללו אין לאסור דיעבד, דשופר מצוה לא ידע דבר רע [קולות ה, ה], וכמו דאיתא בארו"ח סימן תת"ק [ספי' א] שף היה וישן ס"ק ב', ושפתי

21. ברכי יוסף (יו"ד שמ"א)

[ה] ויש סעף ה' מהדג ל"שפוך. ועוד נפשות ק' אף לנפל תוך שלשים ואף למת טעם סוכנים, נכרי יוקף [אם ו-ח]: (ה) [שם] ל"שפוך ב"ה הדינים, כספך חספת שבת (סימן ל"ד ס"ק ה') [ט] מהג נכס השוכה שמת נזקה [י"ד] סימן סעיף ב' ב"ה שכתבתי ילד בתוך שלשים לידתו, אבל בגליוהוהו הפנתה לשפוך, וכן עיקר. וכתב עוד [ה' ס' כ'] יש להתפק קצת אי הוא הרין כשמת שכן צובר כובעים בבית שכתבתי ישראל, ומסתברא להתסוד, דחמירא סבנתא. וכתב עוד [א' י"ב] אם אפר את הפת כמים הללו אסור הפת, שרית בית יהודה חלק אי יודע סימן מ"ו, ושם כתב דדבר של סבנה אינו בטל בששים וכמו שכתב ה"ט"ו לציל סימן קט"ו [ס"ב] [ועיין מה שכתבתי שם ס"ב]. ואם ביטלו תבשיל במים הללו התבשיל אסור, הרב בית דוד [י"ד] סימן קס"א. ואם נפל מן המים הללו בתבשיל מבוטל, לפי מה שכתבתי לציל בשם ט"ו וחשובת בית יהודה דדבר של סבנה אינו בטל בששים, יש להחמיר ולאסור הכל, עכ"ל. ונראה דאם ביטלו על שבת ממים הללו אין לאסור דיעבד, דשופר מצוה לא ידע דבר רע [קולות ה, ה], וכמו דאיתא בארו"ח סימן תת"ק [ספי' א] שף היה וישן ס"ק ב', ושפתי

ג. יתכר כסיתן שפ"ד [ספי' ד]:
ג. שם דף כ' ע"ג וילף ל"ב מלויב דכתיב [א"ז]
ה. חוקים ליו"ק ק"ט ו'.

ציונים לרמב"א
עם ציונים מהרי"ך
ה' הגהות אלפסי שם [ס' ח' ס' ב']

נקודות הבטח
ה' ויש ס' ה' ח' א"ר דבתיבות כ"ה. מ"ו י"ל דהט"ל קרי שבת מי שפ"ל ש"ק ממט, וכן טעמן:

הגהות והערות
ה' כ' המיקל כול העיסור והוא ככ"ד לקמן סימן ש"ה [פשוט רש"י ויסוג], ואלו החסות הרי"ף הלכתי לתל דין חילוט:
י' סג הפ"ד נדעת מזה כ"ל דחסופת שבת כמ"ן ק' כס' ספ"ל נזק, ולא כס' המז"ה, וכן הפ"ק רמב"א סוף ס"ק א':

ה' כ' א"ל נהיה לפני הש"ס כש נגמול, אולם כספתא ילען חספין [סמ"ע"ג י' [ה] ויקף חס"ן וקדע ל"ט בענין]:

22. ערוה"ש (יו"ד שמ')

שמ כל דיני קריעה. ובו ל"ח סעיפים:

ומן הצדדין לא יצא [כו:], והפוסקים שכתבו לשון בבית הצואר לפניו ג"כ כוונתם כן, ואצל בגדים שלנו שפתוחים לגמרי לפניו לא שייך לשון בית הצואר אלא שהם הלכו כבגדים שלא היו פתוחים לגמרי מלפניו אלא כעין חלוק שלנו לכן מקרי בית הצואר, ולכן אם קרע בשולי הבגד או לאחוריו או מן הצדדין לא יצא. וזהו באותן שהחיוב מן התורה להתאבל, אבל לקמן (פ"ט) יתבאר שקורעין על כל אדם העומדים בשעת יציאת נשמה ועוד חיובי קריעה, ועל אותם יצאו כשקרעו בשולי הבגד כיון שאין בהם חיוב אבלות, וכן נהגו להקל לכתחלה בקריעות אלו [וקריעה דחיובא אינו לרוחנא הנגד אלא לארצו]:

ה **חייב** לקרוע מגוף הבגד, וכך אמרו בגמרא [כו:]: כן הקורע מתוך המלל מתוך השלל מתוך הלקט מתוך הסולמות לא יצא, מתוך איחוי אלכסנדר יצא, ע"ש, וכן הלשון בטור וש"ע סעיף (ב') [כ:], ולא פירשו מה זה, רק על איחוי אלכסנדר פירשו דהיינו תפירה שהיא שוה למעלה ובולטת מלמטה. עכ"ל. וגם בפירוש רש"י לא נתפרש, ומפירוש הערוך הבנתי שכתב בערך מל, מה שמשייר האורג בראש הבגד ובסוף הבגד שיעור שני אצבעות והוא שתי לבדו בלא ערב ובלשונינו פרענזין, ובערך שלל על שלל של כובסין פירש הכובס כשמכבס הבגדים מחבר ד' וה' ביחד ואין תופרן בטוב אלא מכלב עכ"ל. ובערך לקט פירש שאינו תופר כדרכו אלא כאדם המלקט מכאן ומכאן ואינו מלקט כסדר. עכ"ל. ובערך אח פירש איחוי אלכסנדר שהוא כמין אריגה. עכ"ל:

ו **ולפ"ז** הכי פירושו הקורע מתוך המלל מהקצוות של שתי בלא ערב כמו בטליתים שלנו,

א א מי שמת לו מת והוא מהמתים שחייב להתאבל עליהם כמ"ש בסימן שע"ד (פ"ט) חייב לקרוע עליו, וחיוב זה הוא מדרבנן ואסמכוה אקרא, וכך אמרו חז"ל במועד קטן [כה]. אבל שלא פירם חייב מיתה דכתיב (ויקרא י' ו) 'ובגדיכם לא תפרומו ולא תמותו' הא אחר שלא פירם חייב מיתה, וזהו כענין שאמרו העובר על דברי חכמים חייב מיתה [נ"י], דאסמכתא בעלמא הוא דפשטיה דקרא על בני אהרן קאי דאם הם יפרומו יתחייבו מיתה [מוס' סס (ר"ה ה)]:

ב ובאמת בכל התנ"ך נמצא שקורעין על זה וכיוצא בזה, הלא דוד קרע על בנו שמת כדכתיב 'ויקם דוד ויקרע את בגדיו' [שמאל ב' יג לא], ובאיוב [א' כ] כתיב 'ויקם איוב ויקרע', ולא תהא גרוע משארי בשורות רעות שקורעין כדמצינו בחזקיה [ישעיה (יט) לו א] ובירמיה [מא ה] וכמו שיתבאר בסימן זה. וקורעין דוקא מעומד אבל אם קרע מיושב לא יצא [מו"ק נא]. וחיוב לקרוע פעם אחרת, וזה גופה ילפינן מדוד דכתיב 'ויקם דוד', ובירושלמי שם [פ"ג ה"ז] יליף מאיוב דכתיב 'ויקם', ע"ש, ובש"ס שלנו דחי לימוד זה, ע"ש [ודעת הר"ף (יד.) והלאה"ד (הונא נה"ש מו"ק פ"ג סי' מד) דנדיענדי ילא כשקרע מיושב, ע"י נטור]:

ג **עיקר** מצות קריעה הוא אחר יציאת נשמה דאז הוא עיקר שעת חימום, לכל הפחות קודם שיסתום פני המת בקבר בעפר, אמנם אם לא קרע אז קורע כל שבעה דגם זהו שעת חימום, אבל כשעבר שבעה ולא קרע א"צ לקרוע עוד, לבד על אביו ואמו שקורע לעולם מפני כבודם:

ד **באיזה** מקום בבגד קורעין, מלפניו דוקא למעלה כנגד הלב, ולשון הגמרא הקורע מלמטה